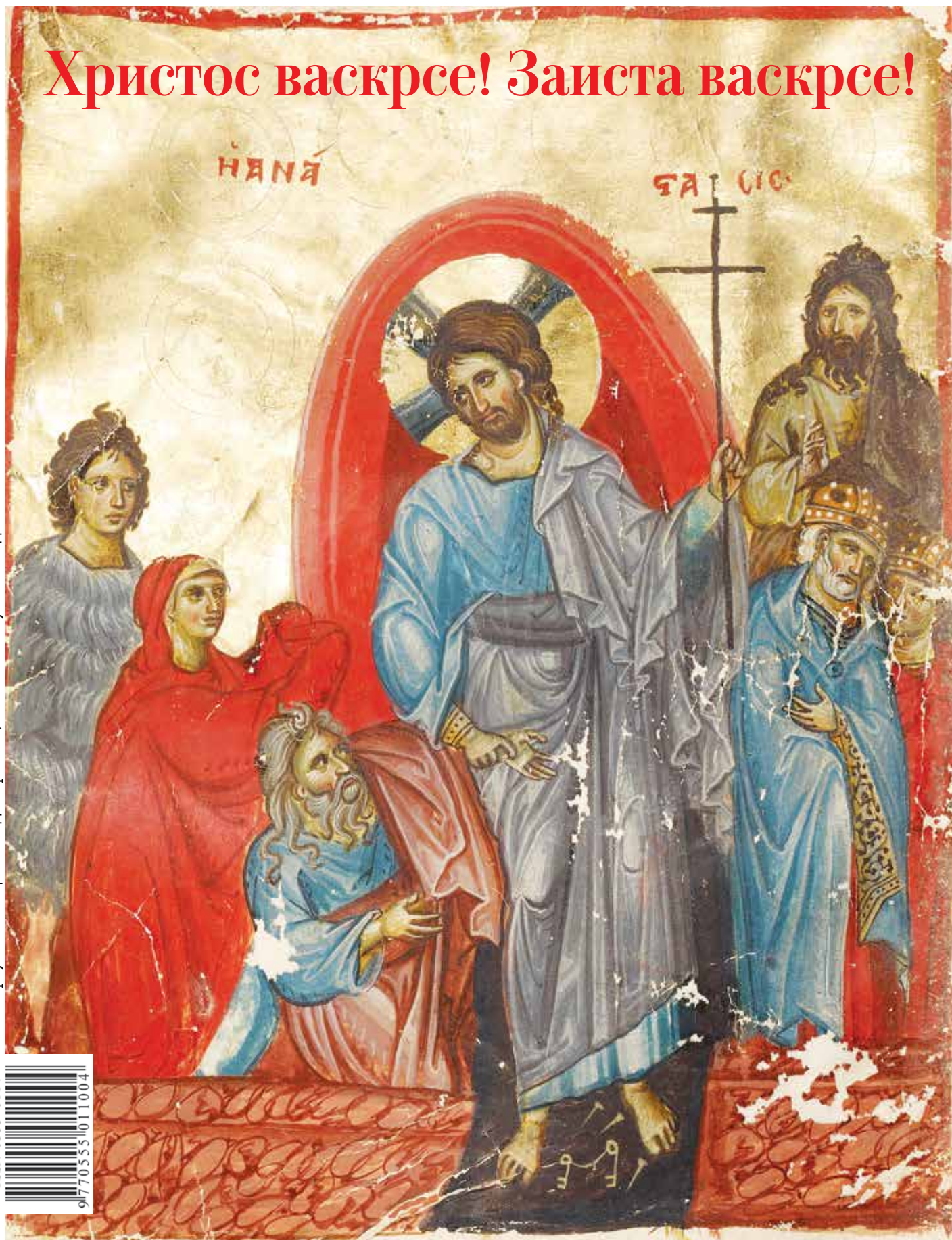

ПРАВОСЛАВЉЕ

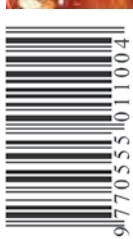
НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Христос васкрсе! Заиста васкрсе!

Број 1179 Цена 90 динара 2,5 КМ 1. мај 2016. године

ISSN 0555-0114

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
СВОЈОЈ ДУХОВНОЈ ДЕЦИ
О ВАСКРСУ 2016. ГОДИНЕ

ИРИНЕЈ

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ

православни Архиепископ пећки, Митрополит
београдско-карловачки и Патријарх српски, са свим
Архијерејима Српске Православне Цркве – свештен-
ству, монаштву и свим синовима и кћерима наше свете
Цркве: благодат, милост и мир од Бога Оца, и Господа
нашега Исуса Христа, и Духа Светога,
уз радосни ВАСКРШЊИ поздрав:

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

„Христос васкрсе, смрт поразивши
и мртве подигавши.
Народи, веселите се!“
(канон Пасхе. 9. песма).

Прослаavimo данас, драга браћо и сестре, Господа Бога нашега, „Који походи и избави народ Свој“ (Лк 1, 68) и светлосту Васкрсења Свога просветли сву васељену! Прослаavimo Господа „Који би предан за грехе наше и устаде за оправдање наше“ (Рим 4, 25)! Прослаavimo Господа Који, поставши човек нас ради, претрпе смрт да би нам Васкрсењем Својим отворио двери новог живота! Јер, сви који се у Христа крстисмо, у Христу умрешмо старом човеку, да бисмо, васкрснути, препорођени, обновљени у Њему, и живели са Њим заувек (Рим 6, 8). Христос устаде из мртвих и постаде Првенац од уснулих (1. Кор 15, 20), те и ми који смо умрли у Адаму, бивамо оживљени у Христу, постајући нова твар.

Зато у овај светли Дан појемо победне песме Ономе Који победи силу смрти, Ономе Који порази привидну мудрост мудраца овога света и својим Васкрсењем спасе оне који у Њега верују (1. Кор 1, 21). Видесмо испуњење речи пророчких и заједно с Апостолом Павлом кличемо: „Познасмо љубав Христову која превазилази разум и испунисмо се пуноћом Божјом“ (Еф 3, 19). Јер, као што сила смрти, после пада прародитеља рода људског у грех, уђе у овај свет, тако Господ Христос, као Нови Адам, прими на Себе ране настале због греха, вољно, нас ради, претрпе смрт, уништи њену силу и врати човеку његову првобитну красоту. Зато кроз Васкрсење познајемо смисао и циљ Божјег стварања, јер Господ приведе све из небића у биће да би вечно и непропаљиво живело у Христу, Јединородном Сину Његовом. Свети Максим Исповедник нас богонадахнуто учи да се телесним рођењем родисмо, у крштењу се препородисмо, а Васкрсењем се вечно рађамо у Христу, Који, као Прворођени из мртвих, обнавља

васцелу твар и дарује јој непропадљивост. Васкрсењем Својим Христос сједињује овај свет и рај, а у рај пре свих других прима покајаног разбојника, дајући свима нама наду да наше живљење у покајању није узалудно. Слављећи Васкрсење Христово, славимо и певамо чудесну Тајну Бога Који нас је створио да у Сину Његовом, Оваплоћеном, Распетом и Васкрслом Христу Спаситељу, вечно будемо причасници божанске природе, односно божанског живота (ср. 2. Пет 1, 4).

До Христовог Васкрсења, сви су после смрти одлазили у мрачне просторе ада, у коме нема никога да Бога слави, и тако бесмисао смрти држаше у оковима сву творевину (ср. Пс 6, 6; Ис 38, 18). Христос Бог силази у дубине ада и вериге вечне које су држале тамо свезане, бивају скршене (ирмос 6. песме канона). Ад бива испражњен, а Господ наш изводи прародитеље и праведнике у светлост новог живота. Смрт је од тада само сан. Она више не означава крај већ врата вечног живота у Христу. Зато и Апостол Павле одажно кличе: „Мени је Христос живот, а смрт добитак“ (Фил 1, 21).

Очистивши чула светим постом, угледајмо неприступну светлост Васкрсења, угледајмо Христа Који блиста у нашим срцима! Опростивши све једни другима, обновимо се Васкрсењем у нови живот! Заживимо Васкрслим Христом да бисмо сви, већ у овоме животу, доживели себе и друге као Једно Тело, Једну Цркву Божју! Иако живимо у тешком времену, пуном неизвесности и трагедија, не смемо, угледајући се на древне хришћане, да престанемо да се радујемо и Христовом љубављу волимо, и то не само једни друге већ и непријатеље наше, да нас ништа не би одвукло са пута живота који нам је Христос даровао. Ако једни другима не опростимо, неће се ни нама опростити, а ако осуђујемо, већ смо ми сами осуђени, учи нас Господ. Без праштања и сагледавања сопствених сагрешења према ближњима, пријатељима и непријатељима, нећемо моћи да у своја срца примимо светлост Васкрсења нити

да постанемо баштеници наде на вечност у којој нема ни страха, ни уздаха, ни туге. Не бојмо се, дакле, овога света, браћо и сестре, јер је Христос победио свет! Бојмо се само одласка из светлости у таму, из радости Царства Божјега, којим треба да заживимо већ овде и сада, у лавиринте светских идеологија, горчине, неслоге, мржње и насиља! Ми хришћани се не бојимо смрти већ благосиљамо оне који нас прогоне. Дубоко верујемо да нисмо од овога света иако у њему живимо. Христос, Вечна Пасха, отворио нам је двери Царства Божјег. Оно је наша истинска отаџбина, а ми смо у овој свету само путници који проходе кроз време и простор, сведочећи Христа својим животом. Немојмо, зато, никада заборавити у Кога смо крштени и за Кога живимо, да наша животна трка не би била узалудна и да наша нада не буде нада у празне и сујетне идолое овога света и века (ср. Гал 2, 2)!

Децо наша духовна, не занемаримо љубав! Јер, управо по нашој међусобној љубави сви ће нас препознати као Христове ученике (Јн 13, 35). Будимо сапатници онима који страдају, плачимо са онима који плачу и тешимо их надом у Господа! Нека наше служење Богу не буде ново издање фарисејске спољашње побожности! Јер, какву ће-мо онда награду примити? Жртвујмо се за ближе! Дајмо ономе ко нема! Смирено славимо Бога речима покајаног цариника који тако нађе оправдање! Народ Божји је данас расут по читавом свету, али оно што нас сједињује и чини Једном Црквом нису пролазне идеологије овога света већ дубока свест о томе да смо сједињени у Христу у Кога смо крштени и Којим се причешћујемо. Потрудимо се зато да они који нису упознали светлост Христовог учења виде у нама пут и у нама препознају истинске наследнике апостола и светитеља Христових! Цео род српски се у том духу угледа на Светог Саву, који нам је непогрешиво указао на пут Христов као на једини пут живота. Немањих светиње вековима сијају као светионици у магли наше историје, указујући нам на свеобухватне духовне хоризонте Царства Божјег, које није од овога света. Зато нас никаква страдања и неправде овосветских моћника не могу и не смеју поделити и завадити.

На овај светли Празник нарочито се молитвено сећамо свих прогнаних Срба, који већ две деценије не могу да се врате у своје домове, али и оних који су остали да живе на прадедовским огњиштима и да, заједно са својим духовним пастирима, трпе претње и притиске само зато што су православни Срби.

Посебно саосећамо са нашом браћом и сестрама на Косову и Метохији. Они, живећи и Бога славећи на исконској српској земљи, настављају да сведоче тајну Христовог страдања и Васкрсења. Светозаревско Косово увек је било у знаку Крста и Васкрсења. Колико је само пута наш народ страдао, али опет се, Божјом силом, усправљао и обнављао, настављајући да ходи путем Христовим! Томе нас најбоље уче наши свети и наше косовске и метохијске светиње, у којима почивају свете мошти многих угодника Божјих и на којима је као печат

том утиснута крстоваскрсна тајна Христова. Страдали су вековима наше цркве и манастири, наша села и градови, али смо их опет обнављали, обнављајући тиме и сами себе као живу Цркву Божју. Зато, уместо плача и ридана, певајмо победну песму, јер у светлости Васкрсења крст који носимо није символ понижења и срамоте већ новог достојанства и славе. Косово и Метохија, за нас Србе и за све православне хришћане, није само географски појам већ, изнад свега, духовни простор који нас све повезује, ма где живели. Следујући косовском завету Светог кнеза Лазара, никад не смемо заборавити да је Царство небеско врхунски идеал и вечни циљ, а све земаљско је трулежно и пролазно.

Данас хришћани страдају широм света, посебно на Блиском Истоку и у Украјини. Пример њихове вере и њиховог трпљења нека и нама буде охрабрење и јемство да Господ никада неће оставити Своју Цркву и да се благодат Божја умножава управо онде где се умножило страдање! Не смемо заборавити да је Сам Господ Христос са Пресветом Дјевом и Праведним Јосифом избегао у Египат како би се склонио од насиља Иродовог и на тај начин нам показао да смо сви странци у свету који у злу лежи.

Много је, драга браћо и сестре, горчине и туге у нашем народу после свих тешких година искушења кроз која смо прошли и пролазимо. Ипак, нипошто не сме-мо пасти у очајање. Јер, када страда, хришћанин се још више каје пред Богом, а истовремено се и радује јер зна да Господ неће презрети срце испуњено надом. Стога се молимо Богу, драга наша деца духовна, да нас сачува од мржње и злих дела, а да нас научи љубави којом је Он заволео овај свет. Ако будемо у стању да препознамо бол и патњу ближњег и покајемо се за грехе своје, наш труд неће бити узалудан него ће нам бити на спасење и на живот вечни.

Молитвено поздрављамо и нашу браћу и сестре који живе свуда по свету и позивамо их да у братској љубави и јединству буду окренути једни другима, сабрани под окриљем своје Цркве, и да тако наставе да достојно сведоче ко су и којој вери и којем роду припадају.

Чувајмо светињу брака и породице, васпитавајући децу у вери, страху Божјем и чистоти, не заборављајући да је породица „домаћа Црква“ и темељ хришћанске заједнице! Редовно учествујмо у евхаристијским сабрањима, причешћујући се Телом и Крвљу Христовом и тако сви постајући Једно Тело, Тело Христово, Народ изабрани, Црква Бога Живога! А после Свете Литургије не заборављајмо да се ова чудесна Тајна наставља вером и љубављу, које смо позвани да делатно сведочимо у дому, на послу, пред онима који нас воле, као и пред онима који нас мрзе, укратко – свуда и свагда. За хришћанина цео живот јесте литургијска пасхална радост. Ко њоме заживи, неће у другом човеку гледати странца: у сваком ће препознавати лик Господа нашега, Који жели да се сви људи спасу. Сведочење Радосне Вести да је Христос вистину васкрсао наша је свакодневна обавеза јер нас Го-

Ваши молитвеници пред Васкрслим Христом:

Архиепископ охридски и Митрополит скопски ЈОВАН
Епископ полошко-кумановски ЈОАКИМ
Епископ брегалнички МАРКО
Викарни епископ стобијски ДАВИД

ПРАВОСЛАВЉЕ 1179

- 2**
Васкршња посланица
- 6**
Активности Патријарха
- 7**
Свети Јован Златоусти:
Васкршње слово
- 8**
Христос као Учитељ,
веронаука као право
Проф. др Бољуб Шијаковић
- 12**
Деца о веронауци
- 15**
Живот и рад Еп. Николаја (8)
Дела Епископа Николаја
Радован Биговић
- 16**
Да ли ће, у наредном кораку,
Павелић бити рехабилитован
за монструозне злочине над
Србима, Јеврејима и Ромима?
др Александар Раковић
- 18**
Језик у светоотачкој мисли (2. део)
Проф. др Ксенија Кончаревић
- 21**
Оглашени изиђите
или оглашени изађите?
- 22**
Чија је земља?
Проф. др Родољуб Кубаић
- 24**
Сусрет Васкрслог Исуса Христа
и ученика у Галилеји (Мк. 16, 7;
Мт. 28, 9. 16) (први део)
др Предраг Драгићиновић
- 26**
Усиновљење – импликације
Павлове метафоре спасења
Ђакон др Здравко Јовановић
- 28**
Обнављање храма
у Црквичком Пољу
З. Нешић
- 30**
Топлички устанак (8. део)
Младићи утекоше у шуму
Анђоније Ђурић
- 32**
После Албанске голготе
- 34**
Читање XXVIII химне
Светог Симеона Новог Богослова
- 36**
Промоција часописа *Логос*
- 38**
Свет књиге
- 40**
Наука, уметност, култура...
- 42**
Кроз хришћански свет
- 44**
Из живота Цркве

На насловној страни:
**Васкрсење Христово —
Силазак у Ад, византијска
илуминација из 12. века**
Фото: ruicon.ru

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије

Главни и одговорни уредник
Презвитер др Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крућковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Издаје сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двобој. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

**Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!**

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP,
авионом: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavska Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Преплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavljje@spcrs – редакција
pretplata@spcrs – претплата
pravoslavje.srb – www.pravoslavje.rs
web:

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломинка 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс. 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије**

Графичка припрема овог, 1179. броја *Православља*, завршена је у уторак, 26. априла 2016. године у 10.00 часова, када је у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Званични приједи

Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио је, 11. априла 2016, у Патријаршији српској у Београду др Небојшу Стефановића, министра унутрашњих послова Републике Србије. Пријему је присуствовао и Владимир Божовић, саветник председника Владе Србије.

Патријарх Иринеј је примио, 16. априла 2016, у Патријаршији српској у Београду др Младена Иванића, члана председништва БиХ.

Његова Светост примио је, 19. априла 2016, у Патријаршији српској у Београду полазнике 5. класе Високих студија безбедности и одбране Школе националне одбране Војне академије.

Истог дана Патријарх Иринеј је примио и представнике Удружења Срба из Словачке.

На Новом Београду

Његова Светост Патријарх српски Иринеј началствовао је, 10. априла 2016, Светом Архијерејском Литургијом у Храму Св. Великомученика Димитрија на Новом Београду.

У крипти Храма Св. Саве

Патријарх српски Иринеј присуствовао је, 10. априла 2016, Свечаној академији поводом обележавања 180 година постојања Богословије Св. Саве, најстарије школе у Београду, одржаној у крипти Храма Св. Саве.

У Патријаршији српској

У Патријаршији српској у Београду, 12. априла 2016, свечано је потписан Протокол о сарадњи између Архива СПЦ и Музеја жртава геноцида. Овај документ потписали су Патријарх Иринеј, Епископ славонски Јован у својству председника Управног одбора Музеја жртава геноцида, в. д. директор Музеја др Вељко Ђурић Ми-

шина и директор Архива СПЦ, мр Радован Пилиповић. Свечаности су присуствовали Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, П. Г. Епископи: шабачки Лаврентије, рашко-призренски Теодосије, топлички Арсеније, протојереји-ставрофори: др Саво Б. Јовић, Стојадин Павловић и други.

У капели Св. Симеона Мироточивог

Његова Светост је служио, 14. априла 2016, Св. Арх. Литургију Пређеосвећених дарова у Патријаршијској капели Св. Симеона Мироточивог. Овом приликом обављена је исповест свештеника запослених у управним телима Патријаршије српске, као и свештеника професора на ПБФ Универзитета у Београду.

У Земуну

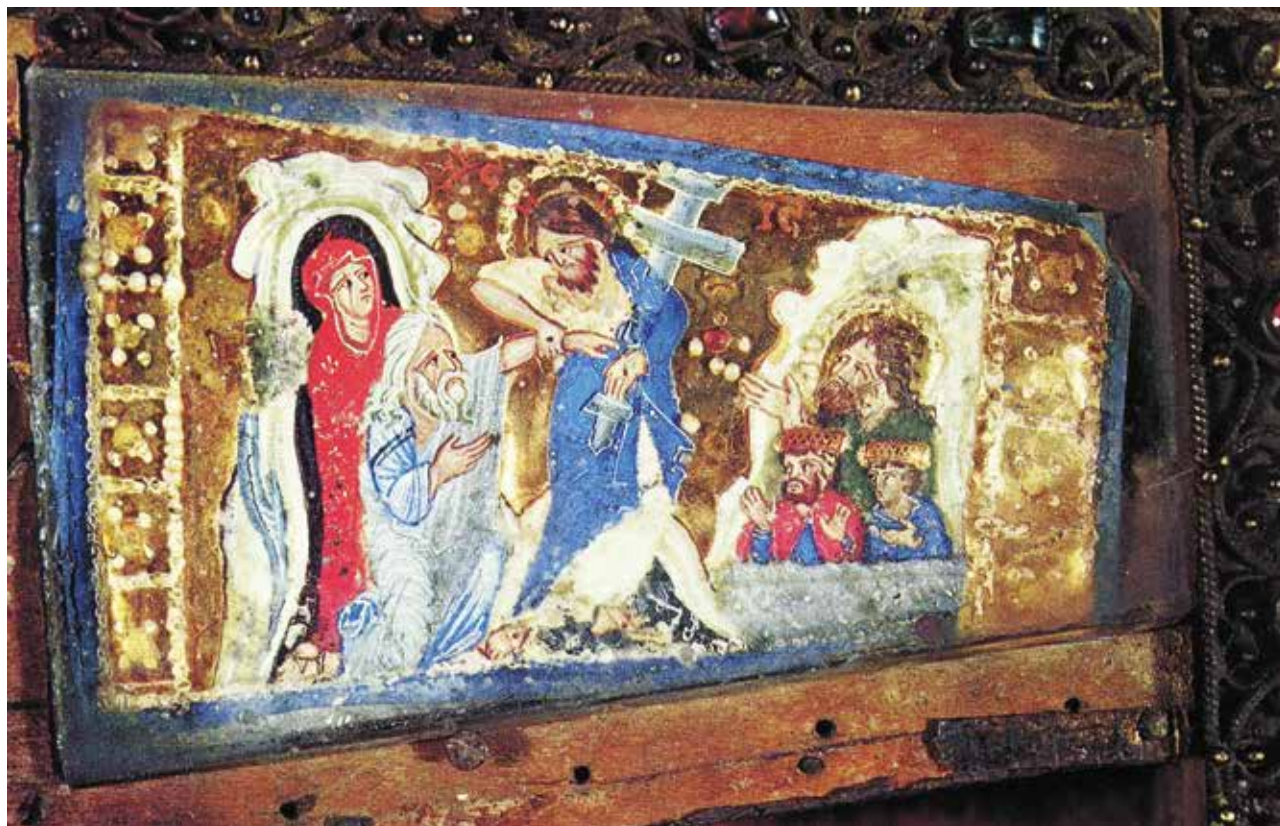
Патријарх Иринеј је служио, 15. априла 2016, Св. Арх. Литургију Пређеосвећених дарова у Храму Св. Тројице у Земуну. Овом приликом обављена је исповест свештенства београдско-посавског намесништва.

У Београду

На свечаности у Патријаршији српској, 18. априла 2016, Патријарх српски је уручио Орден Св. Саве другог степена Слободану и Александру Аксентићу, за делатну љубав према Светој Мајци Цркви, нарочито исказану кроз помоћ у зидању и обнови храмова и манастира и помоћ милосрдној делатности наше Свете Цркве кроз организацију Верско добротворно старатељство. Свечаности су присуствовали и Епископ топлички Арсеније, главни секретар СА Синода протојереј-ставрофор др Саво Јовић, директор ПУО протојереј-ставрофор Стојадин Павловић, секретар ВДС-а јереј Владимир Марковић, ђакони: Александар Секулић и Драган Танасијевић, као и чланови породице Аксентић из Београда.

Светоотачки бисери из ризнице православног предања Свети Јован Златоусти : Пасхална беседа

Васкрсење Господа нашег Исуса Христа; XIII век, Света Гора (извор: ruiscon.ru)

Васкршње слово

Васкрсе Христос, и живот живује!

Ако је ко побожан и богољубив, нека се наслађује овим дивним и светлим слављем. Ако је ко благоразуман слуга, нека радујући се уђе у радост Господа свога. Ако се ко намучио постећи се, нека сада прими плату. Ако је ко од првог часа радио, нека данас прими праведни дуг. Ако је ко дошао после трећег часа, нека празнује са захвалношћу. Ако је ко стигао после шестог часа, нека нимало не сумња, јер ничим неће бити оштећен. Ако је ко пропустио и девети час, нека приступи не колебајући се нимало. Ако је ко стигао тек у једанаести час, нека се не плаши закашњења: јер овај дивни Господар прима последњег као и првог, одмара онога који је дошао у једанаести час, као и онога који је радио од првог часа. И последњег милује и првога двори; и ономе даје, и овоме дарује; и дела прима, и намеру целива; и делање цени, и принос хвали.

Стога дакле, уђите сви у радост Господа свога; и први и други, плату примите; богати и убоги, једни с другима ликујте; уздржљивци и лењивци, дан поштујте; ви који сте постили и ви који нисте постили, веселите се данас! Трпеза је препуна, наслађујте се богато сви!

Теле је угојено; нека нико не изиђе гладан; сви уживајте у богатству доброте! Нека нико не оплакује сиромаштину, јер се јави опште Царство. Нека нико не тугује због грехова, јер опроштај засија из гроба. Нека се нико не боји смрти, јер нас ослободи Спаситељева смрт: угаси је Онај кога је она држала, заплени ад Онај који сиђе у ад, угорча се ад окусивши тело Његово. И предвиђајући то, Исаија закликта: ад се угорча сусревши Те доле! Угорча се, јер опусти; угорча се, јер би исмејан; угорча се, јер се умрви; угорча се, јер би срушен; угорча се, јер би окован; прими тело Христово, а наиђе на Бога; прими земљу, а сrete небо; прими оно што виде, а паде у оно што не виде. Смрти, где ти је жалац? Аде, где ти је победа?

Васкрсе Христос, и ад се стропошта! Васкрсе Христос, и падоше демони. Васкрсе Христос, и радују се анђели! Васкрсе Христос, и живот живује! Васкрсе Христос, и ниједног мртвог у гробу!

Јер Христос, уставши из мртвих, постаде првина преминулих. Њему слава и власт кроза све векове. Амин! Христос васкрсе!

Извор: сцц.срб

Христос као Учитељ, веронаука као право

Проф. др Бољуб Шијаковић,
Православни богословски факултет, Београд

Вероучитељ је пред задатком да ученике истински заинтересује за *сјасење*. Али не само у неком апстрактном теолошком (догматском, сотириолошком) смислу, него да код ученика подстакне *слободу и храброст* за веру, *радост* за живот, *љубав* за другог. То је могуће ако нам је Христос Учитељ и узор, мада је то и тешко кад је данашњи контекст знања и школе томе ненаклоњен а контекст стварности и живота томе супротстављен. Веронаука пак као школски предмет (и осим тога као део опште образованости и културе) исходи из општег права на слободу вероисповедања и комплексног права родитеља и деце да буду васпитавана у духу своје вере, која је суштински елемент идентитета личности.

I

Духовну ситуацију нашег времена одликује непостојање солидне и стабилне истине, доминација истине фрагмента и тренутка. То што нам се намеће као истина и смисао живота ствар је масовне индустријске производње. Медијска производња и понуда бруталног насиља и баналне изопачености обликује публику патолошки равнодушну на зло и развија уопште моралну индиферентност. Абнормалност се натура да буде прихваћена као нормалност. Живимо у времену ишчезавања греха и кривице, у времену симулације покајања и праштања. Свет у ком живимо губи трансцендентно исходиште вредности и отуд постаје лишен смисла. То су неке карактеристике данашњег **контекста стварности и живота**.

Наука се бори да задржи запоседнути монопол да објашњава стварност. **Рационалност** је прогласила себе инстанцијом која легитимише целокупно знање стварности и осећање живота, а истовремено одбија

да докаже свој легитимитет. Педагогија се отуђила од философије и тиме изгубила свој фундамент, а идеја образовања је раскинула везу са божанским, и изгубила из вида личност. Школа не развија способност критичког мишљења, већ је то простор за струковну доктрину и индоктринацију, па се више не поставља питање о односу науке према истини. Образовање данас не рефлектује и не емитије вредности као оријентације у вођењу доброг живота. Васпитање нема за циљ да развија слободу и одговорност (како одговорност за другог тако и одговорност за природу и човекову околину), морал и обичајност и уопште везу личности са вредностима. Самосвојност личности је непожељна, карактер представља сметњу, а солидарност је теретна као отежавајућа социјална околност. То су неке карактеристике данашњег **контекста знања и образовања**. Али: зар смисао знања и образовања није у обликовању душе, у узрастању личности, у буђењу савести?

Ако се веронаука као школски предмет налази у оваквом контексту, онда се вероучитељ у наставној пракси мора суочити с комплексним друштвеним питањима, драматичним егзистенцијалним проблемима и деликатним ситуацијама моралног одлучивања. Тада садржај веронауке треба да буде *проблемски* оријентисан, њена форма излагања *дијалошка*, а њен циљ *шерайеушки*. На основу реченог одмах да формулишем методичко **начело корелативне интерпретације**: у верској настави треба да је заступљена корелативна интерпретација *верској предања* и савременог *искуства живота*; наиме: садржаје традиције (Свето Писмо, Свети Оци) и проблемске аспекте теологије (догматика, литургија) треба разумевати и тумачити помоћу данашњег искуства стварно-

сти, а животну стварност треба тумачити из духа предања, тако да одатле можемо добити оријентире за обликовање животних идеала и за лично одлучивање, као и способност за овладавање животним ситуацијама.

Данашњи ђаци којима се обраћа вероучитељ нису (више) сви верујући, па чак ни у смислу традиционалног припадања једном културалном идентитету. Многи долазе из породица дистанцираних од Цркве и под утицајем су религијски индиферентног или агностичког (чак атеистичког и антитеистичког) друштвеног контекста који карактерише најразноликији светоназорни плурализам. Веронаука, као сазнајно-дживљајни и разумевајући сусрет с вером, треба да постави сва егзистенцијална питања младих да би им помогла да стекну отвореност за дубинске димензије стварности и религиозно искуство трансценденције, да би их подстакла на одговорност у социјалној комуникацији и у животном одлучивању. Вероучитељ треба да покаже сензибилност и флексибилност у погледу верски релевантних актуелних питања и догађаја, и то у дијалогу с владајућим идеолошким, политичким, културалним и научним дискурсом. Тако веронаука не би била само нека моралка, него начин саморазумевања и обликовања живота из духа вере, живота у ком садржаји верског предања могу да изнова добију свој оплеменавајући смисао. **Веронаука треба да оплемени младе да би они оплеменили свет.**

II

Разлог за веронауку као школски предмет је специфичан, јер исходи из општег права на слободу вероисповедања и комплексног права родитеља и деце да се она васпитавају

у духу своје вере, која је суштински елемент идентитета личности. **Веронаука као образовни предмет** има садржаје који су део опште образованости и део културе, и то у једном посебном смислу: не само да нема културе без култа тј. религије, него нема ни култа без жртве; а у средишту хришћанске и вере и веронауке и културе је Жртва тј. Христос. Евхаристијски спомен (ἀνάμνησις) ове Жртве хришћанску културу одређује као *културу ђаћења*. Данас је тзв. „културно-забавни живот“ уствари индустрија заборављања, која је у основи једне (псеудо)културе заборављања. Попут Одисејевих другова који су се хранили лотосом (λωτοφάγος) па су заборавили на повратак у отаџбину, наине заборавили су очеве, браћу, жене, децу (заборавили су идентитет: ко су и одакле су; *Одисеја* IX 82–104), и многи данашњи заборављају шта је и одакле је европска култура.

Историја европске културе има свој утемељујући почетак у античком јелинском идеалу образовања – *paideia* (παῖδεία: културни идеал, највише вредности и норме, човеково обликовање у човека). За Исократа *paideia* представља свеобухватно образовање или културу, док је за Платона истинска *paideia* философија. У плодном сусрету с јелинским идеалом културе рано хришћанство је изградило своју меродавну образовну и васпитну парадигму: истинска *paideia* је Христово учење, Христос је педагог човечанства а хришћанство *paideia* Господња (παῖδεία τοῦ Κυρίου); Христос је Узор (παράδειγμα) према ком се обликујемо (μορφωσις). Григорије Богослов (*Беседа* 11) сматра да је општа *paideia* у којој су здружене класична и хришћанска образованост непроцењиви бисер.

Хришћанска *paideia* као саображавање лику Христовом, у смислу боголикости (κατ' εἰκόνα Θεοῦ) и богоподобности (καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ), остварује се као сарадња (συνέργεια) човека и Бога. Јер: Бог је заинтересован за човека. – И Прометеј је заинтересован за човека: подарује људима ватру (животно важну моћ) и због овог добротворства страда кажњен од богова. – И Сократ је заинтересо-

ван за човека: наговара људе на истину (више се старајте за истину него за Сократа, каже он у Платоновом *Федону*, 91 с) и због тог доброчинства страда кажњен од људи. – Христово страдање има, међутим, битно другачији смисао: Христово примање људске природе и прихватање смрти, потпуно самоодрицање из љубави према другом, једина је жртва која може да обнови заједницу између Бога и човека и да победи смрт.

Ако нам прометејски дух (који симболизује научно-технолошки прогрес) омогућава да лакше живимо и опстанемо, а сократовски (који симболизује морално-философски прогрес) да истрајемо у истини – није ли то више него довољно? Ако ћаке научимо слободној употреби ума и техничким вештинама – зар им је потребно још нешто? Међутим: изгледа да нема тог изума који не би могао бити окренут против човека (управо услед „напретка“ знања човек је постао угрожена врста) и да нема те истине која не би могла бити употребљена за обмањивање (упркос *достојанству истине* због ког нам је истина дража од Платона: *Amicus Plato, sed magis amica veritas!*). Митологизована рационалност доказивала се на широким ратним пољима двадесетог века, а медији данас имају моћ да истину и правду свакодневно утврђују према односу снага. Прометеј и Сократ, који нас прате у успонима и падовима човечанства, ипак су за нас хришћане недовољни узорци. Поред свег знања и умења насушно су нам потребне вера, нада и љубав. „Ја сам Пут, Истина и Живот“ (Јн. 14, 6) – рекао је Онај који је догађајем жртвене љубави дао искуствени доказ свог учења. У средишту тог учења је неприкосновено *достојанство личности*. Истина и правда су изузетно важне – али су важније љубав и милост. Достојанство истине је изузетно важно

Васкрсење Христово, Јерменија, 13. век (извор: ruicon.ru)

– али је важније достојанство личности. Управо из хоризонта вере, појављује се ова животно важна истина за коју вероучитељ као ученик Христос треба да заинтересује ученике.

III

Христови ученици су у *Новом Завешћу* приказани тако да су њихове личне особине потиснуте у корист њиховог *односа* према Христу. Из тог динамичког и прогресивног односа они добијају реални идентитет. И наш идентитет је релациони: градим га као личности у односу с другим личностима. У ту релациону ситуацију вероучитељ треба да уведе ученике, а они онда да постављају *питања* (и то *своја* питања), као што ученици Христу постављају питања, изван јавности, у поверењу. Такође, Христос када опомиње често то чини питањима: тиме подстиче на размисљање, преиспитивање и самоиспитивање. Права питања происходе из унутрашње *пошребје*, постављају се у атмосфери *поверења* и изграђују *однос* са оним од ког се очекује одговор.

Поред обдарености од Бога, ученици Христови имају и људске слабости, чак и да одбију дар. И вероучитељ се суочава с одбијањем дара Христовог наука. (Колико пута се

поновило оно „својима дође, и своји га не примише“? – Јн. 1, 11) Лек за то је поверење, а поверење храни веру, а вера развија спремност на *следбеништво*. Следовати Христу, ићи путем Онога који је Пут, наравно да није лако, и то је нескривено: „Ко хоће за мнош да иде нека се одрекне себе и узме крст свој, и за мнош иде“ (Мк. 8, 34). Тај пут иде преко крста до васкрсења, а „васкрсења не бива без смрти“ (Његош, *Горски вијенац* 2351). Пут је један процес саображавања Христовом лику, а путовања Христос оне који га следе води Оцу, јер: „нико не долази Оцу осим кроз мене“ (Јн. 14, 6). Дакле, сједињујући нас у заједницу са собом Христос нас узводи у заједницу с његовим Оцем који тиме постаје и наш Отац. Тако нам се отвара перспектива небеског родитељства која повратно утемељује достојанство земаљског родитељства. Потврђујући оба родитељства, узоран вероучитељ је онај кога ученици следе због Онога кога он следи, јер сведочи да је и он сам ученик Учителја Христа.

Отварајући срца ученика Христовој поуци и Божијој вољи, вероучитељ помаже ученицима да препознају јединог истинског Учителја и Педагога Христа, јер је његова наука од Бога (Јн. 7, 16–18): „Моја наука није моја, него Онога који ме је послао. Ако хоће ко вољу његову да твори, познаће да ли је ова наука од Бога, или ја сам од себе говорим. Који говори сам од себе, своју славу тражи; а ко тражи славу Онога који га је послао, тај је истинит и нема у њему неправде.“ Узоран вероучитељ се одриче своје славе, па и тога да он буде узор, будући да сведочи да је једини оригинални Узор – Христос. Позвање нас хришћана није да постанемо учитељи, већ да друге чинимо ученицима Божијим јер то настоји да буде свако од нас; зато је у *Делима апостолским* (6, 1; 9, 10. 19. 25. 26) друго име за хришћанина – *ученик* (μαθητής).

Вероучитељ треба да ученицима помогне у тражењу и налажењу одговора на једно опште и лично питање: Како се спасити у овоме свету? У свету који има могућност самоуништења, коју Бог настоји да

преобрази у спасење. Одговор је дао Христос говорећи онима које је исцелио: „вера твоја спаси те“ – ἡ πίστις σου σέσωκέν σε (Мк. 5, 34; 10, 52). Глагол *sōzein* (σῴζειν = спасити, избавити, сачувати у животу) је од придева *sōs* (σῶς = здрав, читав, жив, спашен), па онда то значи: вера твоја исцели те, оздрави те. Зато што доноси спасење (σωτηρία), исцељење, оздрављење (од смрти!) – Христос је Спаситељ (Σωτήρ). Да би ученик (μαθητής = хришћанин) могао да се заинтересује за спасење нису довољни знање и умење, већ су неопходне вера, нада и љубав; љубав је јача од знања јер љубав не влада него ослобађа. Ако *вероучишћел* научи ученике *слободи* и *храбрости* за веру, *радосћи* за живот, *љубави* за другог – онда ће им открити значење речи „вера твоја спаси те!“ Тада ученици скупа с (веро)учитељем постају ученици Христови. Важнијег знања нема.

IV

Ми баштинимо ону традицију и онај идеал образовања који су ослоњени – као и све друго што припада европском духу – на два потпорна стуба: јелинство и хришћанство. Тој традицији дугујемо уверење да су врлина и знање нераскидиво повезани и да је *образовање* уствари обликовање – задобијање и неговање божанског *лика* у нама. Термин „личност“ с овим је у вези не само језички. Оно што подразумевамо под појмом личности јесте мисаоно постигнуће Кападокијских отаца хришћанске Цркве на Истоку у IV столећу; ни грчка ни римска антика не зна за појам личности: личност (πρόσωπον, persona) тамо је *заправо маска*. Са хришћанским појмом личности на сцену ступају и нове идеје слободе и одговорности, достојанства и природног права.

Васпитање и образовање свакако се тичу личности. Не само због неког дуга према поменутом религијском изходишту, већ и суштински, *личности* се тешко може конституисати без *вере*, у широком смислу те речи. Да ли је онда и идеал образовања замислив без вере? Или још начелније: шта значи вера за идеал живота

у заједници? Образовање треба да је посвећено целовитој личности, па дакле интегритету личности, већ самим тим што се образовањем преноси и развија *култура* (она суштински подразумева *религију*), која с једне стране прожима лични идентитет а с друге стране интегритет личности у заједницу. – Ово можда није прилика да се расправљају оваква питања, која се обично доживљавају са укусом метафизике и на која одговарамо зависно од наших уверења. Да бих аргументативно појачао своје залагање за одговарајући статус веронауке у школама, ја ћу са поља уверења прегнути на терен људских права, с којима је верско образовање многоструко повезано. У том контексту, **противљење веронауци заправо је неспремност да се поштују људска права**. Осим што је духовно-историјска и културно-образовна потреба – **веронаука је право**, и то комплексно право.

Право на образовање подразумева и стицање знања о вери и религији. Без познавања вере и религије неразумљиви су нам многи проблеми разних научних дисциплина и школских предмета: философије, психологије, историје, књижевности, ликовне и музичке уметности, социологије, права... То је толико очигледно да није потребно наводити примере. Овде је реч о вери и религији као предмету знања, науке, теорије, – што с једне стране значи да чињенице тог знања морају да буду присутне у програмима свих наставних предмета где год им је место, и то никако не може и не треба да буде замена за веронауку. С друге стране, знања о вери не треба посматрати само функционалистички, па се задовољити ревидовањем школских програма. Верско образовање има *вредност по себи*, оно нам помаже да разумемо и себе и друге, као и целину нашег света живота.

Право да се слободно изабере поглед на свет такође говори у прилог верског образовања. У нашим школама је такво право донекле ограничено: од назива школа преко школског ентеријера до уџбеника – све је то још увек под старим или новим печатом идеологизације

и идолатрије. Све то није наклоњено слободи избора погледа на свет, наиме све то сужава могућност да слободно и самостално конституишемо своју личност. За нас који стојимо у хришћанској православној традицији вера је лично (личносно) искуство живог Бога, она је најинтимнији део душевног живота и прожима духовну целокупност личности; вера битно учествује у формирању савести (моралне свести), у буђењу духовне самосталности и у освајању слободе за самостално одлучивање. Веронаука не само да томе служи, него она управо исходи из такве традиције, и не може да буде ствар неутралног информисања, посед лексиконског знања. Она, дакле, не може бити надомештена *историјом религија*, не само због тога што ми не треба да подједнако и на исти начин учимо о ламаизму или тотемизму као и о хришћанству, него и због једног начелног проблема када је у питању историјско и компаративно изучавање религија: да бисмо упознавали религије морамо имати неки „појам“ религије; пошто не постоји неки општи појам религије, а још мање нека општа религија – ми можемо имати искуство религије једино у некој вери и конкретној вероисповести, једино из сопствене вере можемо сагледавати друге вере, а не са неког наводно неутралног становишта изван свих религија.

Право на вероисповедање мора да буде фактичко а не декларативно право. Вера није само културно-историјска чињеница и наслеђено добро, већ и лична потреба и *право*, које онда држава мора да јемчи. Гаранција права на вероисповедање, пре свега, претпоставља отворену *могућност да се буде верник*. (Наравно, и могућност да се буде неверујући. Управо хришћанство инсистира на слободи воље.) Ову могућност да се буде верник школа не сме да редукује или гуши, већ мора да је штити. Социјални контекст је предуго био напротив такав да је садржао отворену принуду да се буде атеиста, ако не и антитеиста. Свакоме мора бити зајемчено право на лични пут до Бога. Природно је да тај пут води кроз храм, у који људско биће треба да

крочи као дете. У нашој а(нти)теистичкој држави чешће се догађало да човек прво дође до Бога, па тек онда оде у храм. Веронаука у школи је државно јемство права на вероисповедање. О томе говоре члан 18 Универзалне декларације о правима човека (1948), члан 18 став 1 Међународног пакта о грађанским и политичким правима (1966), параграф 32.3 Завршног документа са састанка Конференције о људској димензији КЕБС у Копенхагену (1990).

Природно право родитеља да васпитавају своју децу не сме да буде суспендовано никаквим школским системом. Из тог права происходи дужност и одговорност родитеља да своју децу слободно васпитавају у духу своје вероисповести, за коју су чврсто уверени да је истинита и да доноси спасење. С којим правом се верујуће дете може изводити на суочење са школском средином окренутом против његове породичне средине? И шта се тада догађа у души верујућег детета? (Инжењери људских душа – покажите се!) Увођење веронауке у школе треба да штити ово право родитеља, које у члану 18 став 4 прописује и Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966).

V

Какав модел веронауке? У основним и средњим школама веронаука треба да буде и *исебан предмет* обавезног статуса и *образовни садржај* других предмета (философије, психологије, социологије, књижевности, опште историје, историје уметности, музике); природа веронауке као предмета треба да буде и *васийина* (верска и морална поука, превасходно у основној школи) и *образовна* (сазнања о религији, нарочито у средњој школи); веронауку треба да предаје *вероучица* – стручно лице које на предлог Цркве и верске заједнице поставља Министарство просвете према прецизно утврђеним условима; подразумева се да веронаука, нарочито у основној школи као верско-морална поука, треба да буде *конфесионална* (без вере нема правог познавања религи-

је), дакле да свака конфесија (православна, римокатоличка, протестантска, јеврејска и исламска) има своју веронауку (која укључује и знања о другим религијама, па и псеудорелигијама), а да родитељи одлучују коју ће веронауку дете похаћати; у стручном педагошком и методичком смислу веронаука треба да буде *савремена*, што између осталог значи да се ослања на херменеутичку педагогију, комуникациону дидактику и дијалогску методу.

Знамо да образовање има **социјалну функцију**. Један аспект те функције данас је веома важан, а то је *интеграција заједнице*. Образовни систем је једним делом начин саморазумевања и самоидентификовања једне заједнице. Веронаука, залажући се и за универзалне вредности и идеале, и за специфичне националне вредности, може да учествује у интеграцији као природном својству сваке заједнице. Нарочито код нас, где наспрам хомогености мањинских група, често и религијски засновано, стоји несхватљива нехомогеност већине.

Адекватно верско образовање и уопште пораст верске културе утиче на ублажавање могућног верског фанатизма и на повећање **демократске културе и толеранције**. Толеранција је трпељивост и пажња према религиозним, политичким и уопште светоназорним уверењима других и другачијих људи. Ако не раније, у школи морамо да седимо једни поред других и да се учимо толерантној и дијалогској комуникацији. Проблем дијалога, па и међурелигијског, није у томе да ми треба да се одрекнемо оних својих уверења и вредности за које наивно претпостављамо да су наводно препрека за дијалог; напротив: своја уверења и вредности треба да укључимо у дијалог да он не би био механички сусрет становишта и бесплодна размена информација. Није могућно одрећи се сопствених вредности и уверења да бисмо поштовали туђе вредности и уверења. Компромис није у одрицању од себе, већ у признању да и други има права. То знамо најбоље када држимо до својих права. Једно од њих је и *право на веронауку*. ■■

Какве су реакције ученика на најављену редукцију и укидање часова веронауке у школама у Србији ?

Дрво Цркве, детаљ из живописа о. Станатиса Силириса (извор: ophksea.org)

Деца о веронауци

Са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја, православни децји часопис *Светосавско звонце* је, по сазнању да је опстанак веронауке као наставног предмета у школама доведен у питање, позвало децу да она кажу шта мисле о веронауци.

Актуелни министар науке и просвете Срђан Вербић је наложио да се изврши „рационализација“ наставних планова и програма у основним и средњим школама, како би се „растегрели“ ученици преоптерећени градивом. Јасно је било да ће се најпре на удару наћи обавезни изборни предмети: веронаука и грађанско васпитање.

После 15 година успешног спровођења верске наставе која није уведена, него враћена у школе, били смо заиста затечени и сматрали смо да нешто морамо да урадимо. Добили смо текст ученице 5/3 разреда ОШ „Мирослав Антић“ из Београда под називом „Веронаука је променила мене и мој живот“ (овај текст је објављен у *Светосавском Звонцу* бр.1/2016, стр. 23). Видели смо шта нам је чинити, и са благословом Његове Светости замолили смо вероучитеље да деца искрено и на часовима пишу о верској настави. Писма смо упутили свим вероучитељима

у основним школама у Србији, молећи их да деца на часовима пишу на тему: *Шта ми значи веронаука; Шта сам научио на часовима веронауке; Веронаука нам помаже да постанемо бољи људи.*

До закључења овог броја *Православља* пристигло је 14.134 рада из 225 школа широм Србије. Сва писма деце одишу искреном љубављу према веронауци. Иако деца потичу из различитих средина, из породица различитих образовних профила и социјалних категорија, верујућих и неверујућих породица, у свим писмима је наглашена љубав према веронауци и вероучитељима. Посебно је значајно то што деца нису писала за оцену, него су искрено писала оно што заиста осећају.

Ризница љубави

Деца описују веронауку (свако на свој начин и својим речима), не као наставни предмет, него као *живот* (Јелена, 7. р. ОШ „Смеде-

ревска Паланка“) и да је *веронаука ризница љубави у учионици!* (Лазар, 5. р. ОШ „Бора Станковић“, Врање).

У преко четрнаест хиљада писама потврдила се стара пословица: из децјих уста проговорила је истина и љубав, као што наш народ каже – Деци анђели казују. А малишани говоре: *Часови веронауке су душевна храна за наше мале душе* (Милана, 5. р. Рума).

И још нешто веома значајно: у свим писмима деца моле да се веронаука не укида. *Ви сте моћни и можда ћете укинути веронауку, а не знате да ћете тако сломити и једно мало срце* (Ана, 2. р. Ниш).

Наше писмо је деци пружио прилику да искажу оно што заиста осећају. Слободно су изражавали своје мишљење, без страха да ће им то покварити оцену и смањити просек.

У једном писму пише: *Пре него што сам почела да пишем овај састав наставник је рекао – децо, завириће у своје срце, провериће*

Део дечијих писама пристиглих у редакцију часописа Светосавско звонце

Васпитни значај веронауке

... Веронаука је мене научила да се не свађам, шучем, говорим ружне речи и друго (Огњен, 2/3 ОШ „Павле Поповић“)

... Веронаука ми значи да сам се више зближила са пријатељима/пријатељицама (Милица, 6/1 ОШ „Свети Сава“, Трстеник).

... Мене је веронаука мноћо променила. Однос са родитељима ми је мноћо бољи. Оцу помажем у свему. О мајци бринем и волим је. Веронаука ми је променила животи тако што сам постао боље дете. (Лазар, 6. р. ОШ „Руђа Ђурђевић-Црна“, Чортановци).

... Веронаука је мноћо помогла мом браћу. Више не љује, не свађа се. И мени је мноћо помогла, не свађам се са браћом, слушаам одрасле, љубазна сам и сви ме воле. И када није час веронауке и тада сам добра (Ленка, 4/1, Београд).

... Ја сам раније био непослушан и говорио сам ружне речи. Онда сам чуо на часу веронауке да то није лепо. Сада се трудим да будем добар. Мноћо волим веронауку (Андрија, 2/2 ОШ „И. Г. Ковачић“, Нишка Бања)

... Највише волим да причам мојим укућанима шта сам научила на веронауци (Ђурђина, 3/2 ОШ „Живко Љујић“, Нова Варош).

... Наши родитељи нису имали шу срећу да уче веронауку током школовања и тиме су мноћо изубили. Сазнања о нашој вери слушали су од старијих, што често није било у пошуности тако (Анђела, 5/2 ОШ „Радомир Лазић“, Азања).

... Веронаука ми је помогла, јер ја никога нисам волео. После неког времена почео сам да идем у цркву, а после и прислужујем. Научио сам да волим (Љубиша, 5/1 ОШ „Ђирило и Методије“, Београд).

Веронаука нас учи толеранцији

Веронаука нас учи да не треба осуђивати, нападати, вређати и ➔

што оно мисли и у његовом мишљењу лежи одговор (Милица, 4/1 ОШ „Марија Трандафил“, Ветерник).

Поред ученика основних школа, писали су и ученици из средњих школа, иако се вероучитељима у средњим школама нисмо директно обраћали.

Није занемарљив ни утицај деце на родитеље, од којих многи о вери знају мало или ни мало. Деца их уче како се правилно слави слава, шта су православни, а шта измишљени обичаји и воде их у цркву.

Дечја писма плене љубављу, искреношћу, мудрошћу, али и бригом због могућег укидања веронауке или смањења броја часова, као и будуће судбине њихових вероучитеља.

Заиста зачуђује и одушевљава зрелост ових малих људи, као и квалитет њихових закључака.

Овде наводимо само неколико примера, извода из дечјих радова (писама):

О веронауци

... Замислиће кућу без шемеља; тако ће изледати наш школски систем без веронауке (Милован, 8. р. ОШ „Ђуро Салај“, Суботица).

... Бој је заслужио више времена да му се пружи, и сад кад је добио ових 45 минути, политичари желе и то да му укину (Тамара, 6. р. ОШ „Ђуро Салај“, Суботица).

... Вера у Боја је један чврст и јак ослонац у животи. Она нас води путем спасења (Бојана, 6/5 ОШ „Јован Дучић“, Петроварадин).

... Веронаука је кључ за наш живот кући! (Јелена, 1. р. гимназије „Лаза Костић“, Нови Сад).

Чему нас учи веронаука

... У првом разреду смо прво учили правилно да се крстимо. У другом смо учили о разним црквама и манастирима, у трећем разреду прво о Боју, а сада учимо да постанемо бољи људи верујући у Боја (Анђелија, 4/2 ОШ „Павле Поповић“, Вранић).

... Научила сам да треба (стало) да покушавамо да будемо као Исус Христос, што јест, да ширимо доброту, спасавамо људе који су у невољи, а они који нас разумеју схватиће да у свакој ситуацији добро увек може да победи зло (Сандра, 8/3 ОШ „Ђирило и Методије“, Београд).

... Ово није само предмет, ово смо МИ! (Ива, 6/1 ОШ „Мајка Југовића“, Земун).

... Веронаука нас учи да не правимо трехове, да чинимо добро, да помажемо другима, да се међусобно слажемо, да миримо посвађане људе, да ценимо оно што имамо, да пошимо и причешћујемо се. Веронаука нам помаже да будемо бољи људи (Теодора, 7/2 ОШ „Радомир Лазић“, Азања).

одвајају из друштва људе који се разликују по вери или изгледу, или њиховим животињним проблемима (Мартина, 8/2, ОШ „Мајка Југовића“, Земун).

Веронаука нас учи о вери и да не понижавамо неког зато што је грубе вере или је лошије материјалног стања (Ђорђе, 5/5 ОШ „Вук Караџић“, Врање).

... Веронаука не дели људе, већ их спаја (Миа, 6/3 ОШ „Доситеј Обрадовић“, Крушевац).

Да ли су ученици оптерећени часовима веронауке?

... Веронаука је једини предмет у нашој школи који помаже ученицима да се ојусте, док смо на другим часовима увек под стресом (Лазар, 8/1 ОШ „Жарко Зрењанин“, Кикинда).

... (на часу веронауке) заборавио све лоше оцене и стравне, тужне ствари које су нам се десиле током недеље. Простом осећам да нас неко разуме, да нас неко воли, да нас неко слуша, да нам неко помоће у свим могућим ситуацијама (Милица, 5/1).

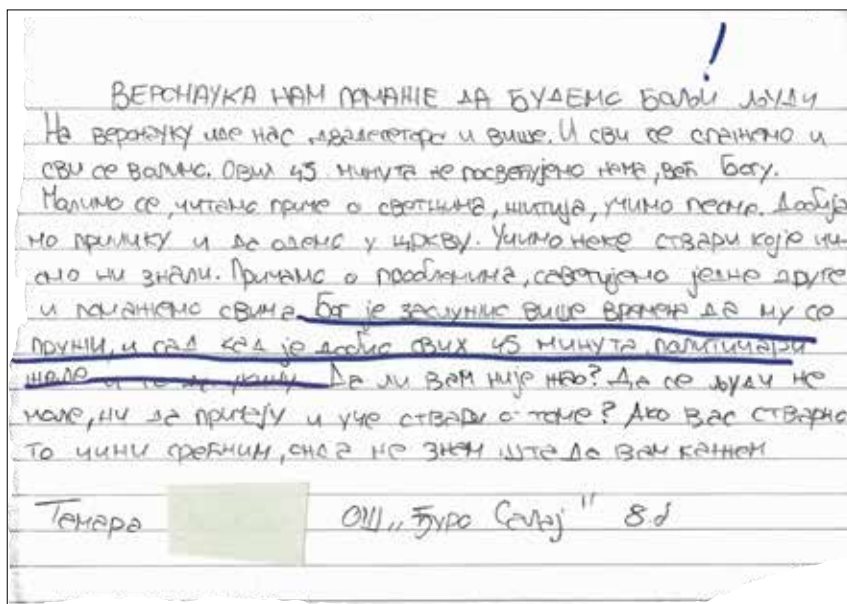
... Веронаука је изборни предмет на који увек одлазимо са осмехом на лицу, као што се и враћамо кући. (Николина, 8/4 ОШ „Никола Тесла“, Нови Бановци).

... Неки кажу да нас оптерећује. Не! Наравно да не! (Мина, 1/3 Гимназија, Нови Сад).

... То је један од оних часова који не пролазе већ лакше (Зорица, 2/8).

... Кад ујутро дођем у школу сав неиспаван и када дође час веронауке (увек последњи час), кад учитељ уђе и када певамо молитву Оче наш, мене нека срећна сила обузме, ја се сав радујем, што ми некако улејша дан (Данијел, 4/1 ОШ „Први српски устанак“, Орашац).

... Кад год имамо веронауку ја се осећам срећно и смирено, као да сам са тајом и мамом кад идем у цркву (Ана, 2/2).

Вероучитељи и вероучитељице

Вероучитељ ми помаже око свега. Обожавам што је тихо и мирно. Вероучитељ је најбољи на свету (Анастасија, 4/6 ОШ „Олга Петров“, Јабучки Рит).

... Моја највећа жеља је да ме једног дана вероучитељ крсти... (Гордана, 7/3).

... Наставници веронауке су многа бољи од осталих и имају више разумевања за нас од осталих наставника (Мина, 8/4).

... Захваљујући вероучитељу који из својих што из њујих животињних прича покушава да нам укаже на грешке које људи често праве, ми ћемо одрасти у добре и племените људе. Вероучитељ нас учи љубави према Богу, али и животу који је пред нама (Александра, 7.р. ОШ „Вук Караџић“, Мајиловац).

Деца о могућности укидања веронауке

... Мене нико није шерао, само волим да идем на веронауку (Богдан, 1.р. ОШ „Свети Сава“).

... Ако укину веронауку ја ћу бити да ли нас анђели чувају (Вељко, 1 р. ОШ „Алекса Шантић“).

... Моји родитељи су из западне Славоније. Они тамо нису имали

право на православну веронауку, а ја сад, зар у својој земљи Србији не могу да учим о својој вери православној (Вања, 7а ОШ „Ђуро Салај“).

... Ако укину веронауку укинуће и део нас (Јована, 6/1 ОШ „Мајка Југовића“).

... Када бисте укинули веронауку, откинули би велики део нашег срца!!! (Ђорђе, 7. р. ОШ „Анта Богичевић“, Лозница).

... Молим вас размишљајте за будућност, за новије генерације и какви ће они бити невоспитани и необразовани без веронауке. Молим вас прочитajte ово и сачекајте веронауку!!! (Урош, 4/4 ОШ „Јован Грчић Миленко“, Беоцин).

... Многа људи верују у Бога, али неколицина људи који не верују у Бога желе да укину веронауку. За мене би била велика штета да укину веронауку (Матеја, 3/1 ОШ „Бора Станковић“).

... Укидањем овог предмета престала би да се негује традиција, обичаји, а многи ништа не би знали о нашој православној вери ништа би икада ушли у цркву (Мила, 7/1, Суботица).

Пуна имена и презимена деце из чијих писама су објављени одломци познати су редакцији Светосавског звонца

Извор: Светосавско звонце

– Од Свечовека до Богочовека –

Живот и рад Епископа Николаја

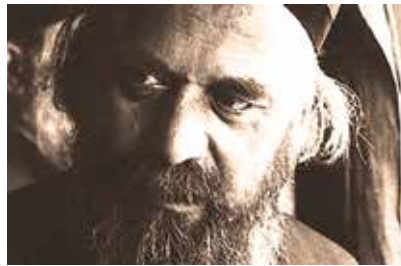
– 8. део –

Дела Епископа Николаја

Радован Биговић

Епископ Николај Велимировић је најплоднији српски писац. Побројати све што је написао готово значи написати целу књигу. Писао је и стварао више од пола века у различитим околностима. Ниједан црквени списатељ у овом веку није толико привлачио пажњу као он. Хваљен је и кућен, чак и од стране оних који га нису читали. У његовим делима људи различитих оријентација нашли су нешто за себе, јер је неисцрпан број тема којима се бавио, уз то и на различит начин. Своју мисао је изражавао у различитим жанровима. Писао је: студије, расправе, мисли, беседе, животописе, писма, приказе и осврте, тумачења, коментаре, молитве, песме, чланке, а бавио се и преводилачким радом. Стога се његов богословско-књижевни опус може поредити са Оригеновим, Светог Јована Златоуста и Блаженог Августина. Све што је оставио у наслеђе исказао је бриљантним стилем и бираном речју, на више језика. Сам је писао на енглеском и руском језику, а нека су му дела преведена на румунски, руски, француски, енглески и мађарски језик.

Поделу и систематизацију његових дела тешко је дати по проблемима, јер се у многим делима преплићу метафизички, етички, аксиолошки, историософски, културолошки, антрополошки и социолошки проблеми. Не може се рећи да су нека дела догматска, друга етичка, трећа апологетска, или слично, јер су ти проблеми испреплетани. Николај није трпео вештачке и школске поделе, и не би допринело бољем разумевању уколико би се оне примениле на

Владика Николај (фото: nasledjeotaca.org)

његове списе. Зато се чини најлогичнијим да се његова дела систематизују по форми писања. Овде неће бити речи о сваком делу појединачно, нити ће сва бити поменута, већ само она најзначајнија на којима ће се овај рад углавном и заснивати. То су:

1. Студије

Васкрсење Христово, Религија Њејошева, Ниче и Достоевски, Творци историје, Речи о Свечовеку, Рај и Библија, Символи и сигнали, Номологија, Велика криза у римокатолицизму, Жетве Господње, Диван – Наука о чудесима, Једини Човекољубац, Теодул, Српски народ као Теодул, Средњи систем, Serbia's place in human history (Место Србије у светској историји), The soul of Serbia (Душа Србије), The Serbia in light and darkness (Србија у светлости и мраку), Religion and nationality in Serbia (Религија и нација у Србији), The religious spirit of the Slavs (Религиозни дух Словена), The new ideal in education (Нови идеал у васпитању), The agony of the Church (Агонија Цркве), Serbian Orthodox Church (Српска православна Црква), Christianity and war (Хришћанство и рат), The Spiritual rebirth of Europe (Духовни препород Европе).

Читаоцима Православља представљамо одабране одломке из књиге блажене успомене о. Радована Биговића *Од Свечовека до Богочовека* (Р. Биговић, *Од Свечовека до Богочовека: хришћанска философија владике Николаја Велимировића*, Друштво Рашка школа, Београд 1998).

2. Беседе

Беседе под јором, Изнад треха и смрти, Нове беседе под јором, Омиље и многе друге беседе.

3. Мисли

Мисли о добру и злу, Касијана – Наука о љубави, Рајска пирамида, Љубоспашни сјослов, Преобука, Сјослов, Алфавит народне одбране, Изнад Истока и Запада, Азбука истине.

4. Молишве

Молишве на језеру, Речи кроз шамнички пророз.

5. Живописи

Охридски пророк, The Life of St. Sava (Живот Светог Саве), Царев завеш, Чишанка Светио Јована Владимира, Владимиров завеш.

6. Чланци и расправе

О хармонији с бескрајним, Између левице и деснице, Религиозни кризис, Од створених до рођених, To Be and To Do (Бити и радити), The Orthodox Doctrine of Causality (Православно учење о узрочности), On inner Harmony (О унутрашњој хармонији), О Шекспиру свечовеку, Pan-humanity (Свечовештво), Ойозиција Боју, Васионик,

Рехабилитација шела, Њуман и његова теорија, Англикански епископ Веској.

7. Писма

Мисионарска писма, Индијска писма и друга писма.

8. Тумачења и коментари

Вера образованих људи, Оче наш као основа друштвеног уређења.

9. Преводи

Циљ хришћанског живота од Светио Серафима Саровског.

10. Прикази

Тако је говорио Зарашустра, О уледању на Христа.

11. Песме

Духовна лира, Песме молитвене.

Много тога што је Николај написао налази се по бројним часописима и листовима, и биће потребно много труда да се то пронађе. Епархија западноевропска је однедавно почела да објављује његова *Сабрана дела* (до сада је изашло дванаест томова), углавном хронолошким редом, што је од непроцењиве вредности. Нажалост, то издање је без критичког коментара, а то је велика штета. Тим већа што су и претходна појединачна издања остала без стручних коментара, предговора или поговора. Изузетак делимично чине само *Религија Њејошева, Речи о Свечовеку и Молишве на језеру*. Нека дела из његовог опуса ограничена су временским и историјским контекстом, без снаге да их надживе, што указује на потребу објављивања изабраних и одабраних дела Владике Николаја. Било би значајно направити и избор мисли из његових дела.

Вероватно би све ово до сада било урађено да он није више од четрдесет година, од стране комунистичког тоталитарног режима, био протеран из наше културе. ■■

Да ли ће, у наредном кораку, Павелић бити рехабилитован за монструозне злочине над Србима, Јеврејима и Ромима?

др Александар Раковић

У претходних неколико месеци пажњу јавности у Западној Европи коначно је, на изричитом начин, почело да привлачи повампирење усташтва у Републици Хрватској. Читав случај повратка ове злокобне идеологије код наших западних суседа, наравно, има богату историју. Када се сагледају све чињенице видимо да непрекинути низ година повампирења усташке идеологије сеже до стварања Хрватске демократске заједнице 1989. и победе ове странке на парламентарним изборима у Социјалистичкој Републици Хрватској (1990). Савез који су некадашњи комунистички дисиденти на челу са Фрањом Туђманом тада направили са усташком дијаспором, показао се разоран за југословенску државу.

У крвавом грађанском рату (1991–1995) српски народ је готово у потпуности етнички очишћен из Републике Хрватске. Можемо да се присетимо анти-српске хистерије која је тих година, из дубина понора, на југословенски простор у тонама истоварила усташке песме, усташка обележја, усташке униформе, усташке поздраве. Фашизам се, у најекстремнијем могућем виду, тако крупним корацима вратио на југословенско тле и нажалост из Републике Хрватске више није ни одлазио. Ту је где је. Само је у неким моментима био скрајнут док су на власти биле социјалдемократе, па је био скрајнут чак и у време владе Хрватске демо-

кратске заједнице док је на њеном челу био Иво Санадер.

У исто време, након завршетка грађанског рата у Југославији (1995) па до данас, нико није толико проширио усташки фолклор као хрватски поп певач Марко Перковић Томпсон и десетине хиљада његових истомишљеника, који се од 1996. сваког 5. августа окупљају у Книну да би прославили улазак хрватских оружаних снага у престоницу Републике Српске Крајине. Ти људи у црним мајицама и са заставама такозване Независне Државе Хрватске чинили су да усташка идеја траје чак и када је била потиснута испод поклопца. Лонац су, поред осталих, подгревали хрватски репрезентативац Џое Шимунић усташким поздравом „За дом спремни“ на фудбалској утакмици Хрватска–Исланд у Загребу (2013) и хрватски навијачи приказивањем нацистичког кукастог крста на утакмици Хрватска–Италија у Сплиту (2015). И тај лонац је сада, 2016. године, коначно експлодирао. Међу хрватским министрима поново се налазе неки који величају усташку идеологију.

Не треба сметнути с ума да је сећање на усташку прошлост подгревала и Римокатоличка Црква у Хрвата. То је посебно жалосно и коси се са здравим разумом. У врху Римокатоличке Цркве у Хрвата се у претходних неколико деценија калила идеја о „обнови (такозване) Хрватске православне цркве“, једног од оружја

за одстрел православних Срба у усташкој квазидржави. Даље, надбискуп Римокатоличке Цркве у Независној Држави Хрватској Алојзије Степинац – кога је Врховни суд Народне Републике Хрватске у Федеративној Народној Републици Југославији 1946. осудио за кривична дела против народа и државе, међу којима су подршка усташком режиму и прекрштавање православних Срба – проглашен је блаженим 3. октобра 1998. од стране папе Јована Павла II. Потом је у фебруару 2014. кардинал Анђело Амато, префект ватиканске куријалне Конгрегације за проглашавање светих, објавио да су се стекли услови да Алојзије Степинац буде проглашен за светитеља. Због протестног писма Његове Светости српског Патријарха Иринеја привремено је заустављен процес Степинчевог „увођења у ред светих“ Римокатоличке Цркве. Чини се само дотле док – према речима неких римокатоличких великодостојника – српској страни не буду предочени аргументи које може али и не мора да уважи. Но, да сачекамо.

Уколико би Алојзије Степинац био проглашен за светитеља, значајно би била релативизована улога Римокатоличке Цркве у Независној Држави Хрватској у догађајима који су били трагични за Србе, Јевреје и Роме. То би био први корак да се са хрватских екстремиста и усташке идеологије скине заслужена стигма за морбидне злочине који су почињени над стотинама хиљада недужних људи. С правом се може поставити питање да ли ће следећа особа која ће бити амнестирана за злочине над Србима, Јеврејима и Ромима бити усташки поглавник Анте Павелић? Да ли ће неки будући судски процес у Републици Хрватској довести до Павелићеве рехабилитације? То што данас изгледа мало вероватно, у неком моменту може да постане могуће. Нажалост, живимо у време када су Западна Европа и Сједињене Америчке Државе у

претходним деценијама жмуриле на оба ока на појаву нацизма у Хрватској и Украјини зато што су ови екстремисти сматрани савезницима у борби против православних Срба и Руса.

Када је реч о Републици Хрватској, можемо ли говорити да се ради о повампирењу фашизма и/или повампирењу нацизма? И једно и друго. Наиме, усташка и нацистичка идеологија су најекстремније форме фашизма јер се заснивају на расној сегрегацији и изричитим намерама за физичко уништавање „инфериорних народа“. У светској научној јавности стога се усташка идеологија назива „налик нацистичкој“ („Nazi-like“). С тим у вези можемо само да замислимо колико су овог марта бестијално звучали поклици хрватских навијача „За дом спремни“ на фудбалској утакмици Хрватска–Израел у Осијеку.

Покушаји неких чланова текуће хрватске владе да релативизују усташке злочине довели су до тога да се ове године одржавају три комеморације поводом обележавања Дана пробоја заточеника из логора смрти Јасеновац. Реакције јеврејске и српске заједнице, као и хрватских антифашиста биле су силовите. Координација жидовских опћина у Хрватској, Српско народно вијеће, Жидовска вјерска заједница Бет Израел, Антифашистичка лига Хрватске и бивши хрватски председник Иво Јосиповић одржали су комеморацију 15. априла 2016. г. у присуству амбасадора Израела и Аустрије и дипломатских представника Републике Србије, Холандије, Немачке, Француске, Канаде и Сједињених Америчких Држава. Савез антифашистичких бораца

Професорка и матуранти гимназије у Томиславграду салутирају нацистичко-усташким поздравом на матурској вечери 2013. г. (фото: poskok.info)

Хрватске одржаће комеморацију 24. априла 2016. г. Насупрот њима, званична комеморација у организацији Владе Републике Хрватске биће 22. априла 2016. Посебно звучи сулудо то што је председник Хрватског сабора Жељко Рајнер назвао комеморације у Јасеновцу „прославама“.

Повампирење усташтва у Републици Хрватској коначно је наишло на оштру осуду, не само декларативно, дела западне јавности. У документарном филму немачко-француске телевизије *Арше* под насловом „Десно, два, три – куда ће отпловити Европа?“ („Rechts, zwei, drei – Driftet Europa ab?“) – који је емитован у априлу 2016. – Република Хрватска је приказана као „мочвара најцрњег фашизма“. Овај филм говори више од хиљаду речи и боље га је одгледати него читати чланке о његовој садржини. Само тако, на адреси <https://youtu.be/rvDPmgHwazQ>, може се стећи пун утисак о опскурним ликовима радикалне деснице у Хрватској који се смењују из кадра у кадар. Чини ми се, притом, да би појаве у Републици Хрватској требало описати као „мочвару најцрњег нацизма“, јер је то јасније и прецизније осликавање институционалне обнове усташке идеологије која се данас одиграва пред нашим очима. На то морамо да упозоравамо. У свакој прилици. ■

Језик у светоотачкој мисли

(2. део)

Проф. др Ксенија Кончаревић

Какав је став Отаца Цркве према језичкој разноликости? Да ли се језички системи поимају као равноправни, или се ипак врши њихово рангирање, и ако да, из којих разлога?

Уравинској егзегетици античког и средњовековног периода било је прихваћено мишљење да је језик Адамов, дакле општечовечански језик пре градње Вавилонске куле, био онај језик који се сачувао код потомака Евирових и који је назван јеврејским. То је језик на коме је Бог говорио са човеком, језик на коме је настала Библија. Овакво мишљење наћи ћемо у више патристичких споменика. Тако, Јероним Стридонски у писму папи римскоме износи: „За почетак језика и заједничког говора и сваке речи коју изговарамо целокупна старина признаје језик јеврејски, на коме је написан Стари Завет“. Ту ће хипотезу прихватити и Исидор Севиљски, који је при томе ипак указивао да су јеврејском језику, који, према казивању о градњи вавилонске куле, не би смео бити сличан ниједном другом језику, веома слични језици других народа из тога ареала. У тумачењу Књиге Постања Јефрем Сиријски тврди да су сви народи, изузев једног, изгубили првобитни језик: „Једино је Евир остао са тим истим језиком, како би и ово (обележје) служило као јасни знак разграничења“. Међутим, из изнетог никако не би могао уследити закључак да су Оци Цркве без икаквих ограда прихватили хипотезу о јеврејском као „прајезику“ рода људскога. Сумњу у њу морала је изазвати већ и сама чињеница да ни свештене књиге нису биле написане само на једном језику, искључиво јеврејском. Григорије Нисијски у вези са овим наводи: „Мојсије, који живљахше много нараштаја после град-

ње куле, користи један од доцнијих језика, приповедајући нам историјски о пореклу света, и приписујући Богу неке речи, излаже их на своме језику, језику на којем је био васпитан и на који је био навикнут. Он не истиче речи Божије придајући им обележје неког по пореклу другачијег и чудног звучања, како би необичношћу и различитошћу имена показао да су то речи Самога Бога, него, користећи обични језик, на истоветан начин излаже и властите, и речи Божије. А неки од оних који су брижљивије проучили Писмо тврде да јеврејски језик чак и није онолико стар као остали језици, него да се, поред других чудеса, Израиљцима догодило и то чудо да је овај језик изненада био дат народу после (изласка из) Египта... Према томе, ако је јеврејски језик новији од других и ако је настао после свих (њих) након стварања света, ако је Мојсије Јеврејин те излаже речи Божије на властитом језику, није ли јасно да он не приписује Самоме Богу овакве речи, створене на начин како то људи могу учинити, него да он (Мојсије) овако говори из разлога што оно што је разумео није могуће изразити другачије него гласовима (=гласовним комплексима, језичким знацима) људским“.

Веома су занимљива и оригинална тумачења проблема прајезика што их налазимо код Теодорита, епископа Кирског, који је уживао реноме најученијег међу ауторима који су писали на грчком језику у V столећу. У његовим *Одговорима на питања из Књиге Постања која изазивају недоумицу* налазимо и овакве

карактеристичне одломке: „*Питање 61.* Који је језик најстарији? – То показују имена. Јер „Адам“, „Каин“, „Авел“, „Ноје“ јесу имена својствене на језику сиријскоме. Сиријци имају обичај да црвену земљу називају „адамфа“. Отуда се „Адам“ преводи: „земљани“ или „од праха“, док „Каин“ значи „стицање“, то је и Адам казао... „Авел“ пак значи „плач“, пошто је он први постао мртав и први је био узрок плача родитељима својим. „Ноје“ значи „упокојење“. *Питање 62.* А одакле води порекло језик јеврејски? – Неки веле да је језик јеврејски овако назван по Еверу, будући да је он једини задржао првобитни језик, и да су по њему добили име Јевреји. Међутим, ја мислим да су Јевреји своје име добили по томе што је патријарх Аврам из земље Халдејске ступио у Палестину, прешавши реку Еуфрат, пошто се речју „евфра“ на сиријском језику означава дошљак. А да су Јевреји добили име по Евиру, онда не би требало да се само они називају овако, јер многи народи воде порекло од Евира... Али ниједан од ових народа не користи језик јеврејски... Ипак, непотребно је расправљати о овоме, јер учењу о благочестивости неће сметати ни ако прихватимо прво, ни ако усвојимо друго мишљење“. Иначе, мишљење о највећој архичности сиријског језика присутно је и у средњовековној преводној и оригиналној српској књижевности. Ђ. Трифуновић наводи карактеристичан дијалог из *Слова о небеси и о земљи*: „*Вайрос:* Којим образом хоштет Бог судити миру? *Ошвети:* Образом и лепотоју прекраснаго Јосифа, а језиком сиријанским хоштет Бог судити миру, поњеже сим јазиком глаголаше Адам и Јева“.

Уочили смо да се мултилингвизам у светоотачкој мисли прихвата као реалност, без аксиолошких конотација (било са позитивним, било са негативним предзнаком). Мултилингвизам јесте последица греха: јединствени језик био је разбијен у мноштво различитих језика због тога што је приликом градње куле у Вавилону срушен однос људи са Богом, као и њихов међусобни однос. Па ипак, светоотачка мисао никада

није тежила повратку уназад, ка некадашњем „прајезику“, или наметању неког заједничког језика свим народима, свеједно о ком би се језику радило. Како запажа Атанасиос Папатанасију, Црква „реално прихвата већ постојеће пост-вавилонске језике и покушава да их преобрази у ново рухо Истине. То је оно што се догодило најпре (као супротност Вавилону) на Педесетницу, када су људи из различитих народа сваки на свом језику чули Апостоле како проповедају чуда Божија“, што је на блистав начин опевано и у службама Свете Педесетнице. Црква такође не настоји ни да изгради неки властити, ексклузивни, само њој својствени језик којим би се разликовала од света, или пак језик који би обједињавао све хришћане. У *Посланици Дионисију*, ранохришћанској епистоли насталој средином II столећа, у вези са овим налазимо карактеристично запажање: „Хришћани се од осталих људи не разликују ни земљом, ни језиком, ни одевањем. Јер, нити живе у својим (посебним) градовима, нити употребљавају неки посебан дијалекат (у говору), нити воде неки посебно означен живот... Они живе у јеврејским и варварским градовима, како је коме пало у део, и у своме одевању и храни и осталом животу следују месним (локалним) обичајима, али пројављују задивљујуће и заиста чудесно стање живота (и владања) свога... Свака туђина њима је отаџбина, и свака отаџбина туђина“ (прев. Атанасије Јевтић). Језичка различитост, и поред универзалности хришћанске проповеди, не само што није реметилачки чинилац у делатности Цркве, него је чак и конститутивни елемент изградње локалних Цркава: „То омогућава Помесној Цркви да заиста буде Помесна и истинска Црква. То јој омогућава да се изрази, да створи своје сопствене текстове и изнова пресади Истину у ново поље, у нову културну средину, у одређену цивилизацију, у одређено друштво“ (А. Папатанасију).

Какав је став Отаца Цркве према језичкој разноликости? Да ли се је-

Св. Јефрем Сирин, средњовековна руска илуминација (извор: ruicon.ru)

зички системи поимају као равноправни, или се ипак врши њихово рангирање, и ако да, из којих разлога? У патристичком наслеђу, колико год то парадоксално звучало, налазимо и једну и другу интерпретацију. Хришћанска мисао уводи револуционарну новину у начин вредновања језика у односу на античка схватања. На лингвистичкој карти света за античке мислиоце постојала су само два језика: матерњи, као језик културе и просвећености, и сви остали – варварски, примитивни језици, недостојни њихове пажње. Хришћанство управо универзалношћу своје проповеди изазива корениту промену у ставовима према језицима света. Када се Григорије Назијанзин у својој знаменитој омилији обраћа целој свету речима: „Чујте, народи, племена, језици, људи од свакога рода и свакога узраста“ – то није пуки одраз красноречивости или тек стилска фигура, него истинско прокламовање хришћанске доктрине. У хришћанском наслеђу афирмисало се учење по коме сви језици, и поред њихове формалне различитости и бројности, у бити својој представљају, речено језиком савремене лингвистике, варијанте, односно реализације

једне и јединствене инваријанте – једног и јединственог језика рода људског. „Глуп си“ – пише Тертулијан – „уколико, негирајући универзалност натуре, ово (вредност) будеш приписивао искључиво латинском или јелинском језику, који се сматрају сроднима међу собом. Душа није сишла са неба искључиво Латина и Јелина ради. Сви су народи – један човек, а различито име; једна душа, а различите речи; један дух, а различити звуци (гласови, гласовне реализације); сваки народ поседује властити језик, али је суштина језика свеопшта“. Сви језици су кадри да изразе истину, и сви су језици равноправни у том смислу што сваки од њих на адекватан начин изражава начин мишљења његових носилаца. „Кажи ми, на колико се начина, према различитости народа, озвучава реч којом се именује небо?“ – пише Григорије Нисидски. „Ми (Јелини) називамо га *οὐρανός*, Јеврејин ће казати: *шамаим*, Римљанин – *caelum*, а другачије ће изговорити Сиријац, Миђанин, Кападокијац, Мауританац, Скит, Трачанин, Египћанин; није лако чак ни побројати различита имена која у свакоме народу постоје за небо и друге ствари. А какво је, реци, природно име њихово, у коме се пројављује величанствена премудрост Божија? Даш ли предност јелинском називу у односу на остале, могуће је да ће ти се успротивити Египћанин, наводећи своје. Даш ли пак предност јеврејском, Сиријац ће навести своју реч, а ни Римљанин им неће препустити првенство; Миђанин такође неће дозволити да се његове речи не нађу на првом месту; и међу другим народима сваки ће првенства сматрати достојним своје“. У потенцирању језичке равноправности, хришћански мислиоци неретко драстично раскидају са погледима доминантним у античкој епоси, износећи дијаметрално супротна становишта. Тако, Климент Александријски, делећи, по традицији, човечанство на Јелине и варваре, долази до за своје доба више него смеле мисли да су „молитве на

језику варварском делотворније него на другим језицима“, при чему у њеном извођењу полази од става да су Јелини на светској позорници заправо само развили и усавршили оно што су претходно као своју тековину створили други народи. Ипак, као што би се и дало очекивати, срећу се и мишљења која дају изразиту предност језицима на којима је створено богато културно наслеђе античке епохе – грчком и латинском. Како наводи Ј. М. Еделштејн, Јероним Стридонски, добар познавалац више језика и преводилац Библије са јеврејског на латински, сматрао је „блиставим, живим, сладосним, кадрим да пружи истинску насладу и говорнику и слушаоцу једино грчки и латински језик“, а без условно преферирање грчког језика било је својствено и Исидору Севилском. Из преферирања одређених језика морала је, логично, проистећи и дилема: постоји ли међу језицима света неки који би се могао сматрати „чистим“, „светим“, јединим достојним да се на њему врши богослужење? Позната је теорија о светости трију језика – грчког, латинског и јеврејског, која је најмоћнијег опонента нашла у тзв. Кирило-Методијевској идеологији. Међутим, мање су познате хипотезе – а оне су такође присутне у хришћанској мисли – да су управо ова три језика била оскврњена грехом богоубиства, тако да би Свето Писмо и богослужбени канон требало да буду у употреби на неком потпуно „чистом“, „неоскврњеном“ језику, рецимо, сиријском или коптском. Ово залагање остаје маргинално управо из практичних разлога, јер се хришћанска Црква није могла одрећи језика који су вековима функционисали у сакралној сфери и на којима је већ постојао опсежан богослужбени корпус. Теоријски, равноправност језика у њиховој литургијској функцији Црква није доводила у питање: тако, константинопољски патријарх Фотије писао је да су преводи речи Божије на било који језик оправдани, будући да Свето Писмо на свим језицима остаје самим собом, и то своје опредељење

потврдио је и активном подршком преводилачкој делатности равноапостолних Кирила и Методија Словенских. У пракси, такође, нарочито у првим вековима хришћанства, „оног тренутка када би нашла адекватно развијен језик који је имао писану форму, Црква“, по запажању истакнутог литургичара Б. Бота, „не би оклевала ни часа да га усвоји“. Међутим, нису били ретки (а и данас су присутни) случајеви да се нека помесна Црква заустави („заглави“) на језику прошлости, на неком дијахронијском пресеку од кога је савремени језик одељен столећима, нарочито ако га прогласи светим, самим по себи „благодатним“ и „спасоносним“, окарактерисавши колоквијални језик као профани и вулгарни. Овакве тенденције би по правилу, пре или касније, изазивале обично најпре огорчену, а затим креативну, реакцију и одговор Цркве. Ово нам одлично показује судбина латинског језика, чије позиције, управо због баријере у рецепцији оних којима је на њему била упућена порука Цркве, почињу слабити најпре пред изазовима реформатора (отуда ће се језичка проблематика третирали и на Тридентинском концилу 1545–1563), затим, крајем XVII в., спонтано, под утицајем продора народног појања у појединим срединама (Немачка, Француска), да би постепено, са конституисањем и делатношћу литургијског покрета (а она би се временски могла омеђити од око 1830. до краја 60-их година XX века, одн. до Другог ватиканског концила), дошло и до комплексног и вишедимензионалног осмишљавања теолошког одговора на изазове о којима је реч. Сличан проблем, премда у мањим размерама, развио се и у вези са црквенословенским као језиком богослужења: кажемо у мањим размерама имајући у виду неједнак степен генетске и типолошке блискости савремених словенских језика црквенословенском (наиме, у срединама где се конституисање књижевнोजезичког стандарда снажније везивало за црквенословенску основу, у литургијској сфери остао је доминантан тра-

диционални сакрални језик, док је ослањање превасходно на дијалекатску основу имало за последицу и потискивање традиционалног богослужбеног израза). Управо из овог разлога пред црквенословенским језиком, посматрано у целини словенског ареала, не стоји алтернатива: опстати по сваку цену или ишчезнути, него и компромисна могућност, потпуно прихватљива за средине у којима је стандард изграђен на црквенословенској бази (руска, украјинска, бугарска), а која се очитује у модификовању црквенословенске норме у складу са савременим стањем и развојним тенденцијама, чиме би се она приближила могућностима рецепције данашњих верника са поменутих подручја. Мишљење о потреби осавремењивања црквенословенске норме, стварања тзв. новословенског језика, у Руској Цркви однело је убедљиву превагу над идејом о русификацији богослужења још почетком XX века, у атмосфери припрема за Помесни сабор 1917–1918. Ово је утолико значајније, уколико се има у виду чињеница да је у то доба РПЦ већ имала значајног искуства у богослужењу на језицима новопросвећених националних мањина. Наравно, и идеје о литургијској употреби савремених словенских језика добиле су своје теолошко утемељење како у радовима еминентних истраживача, тако и на богословским скуповима.

У овом раду покушали смо да предочимо круг најрелевантнијих питања опште лингвистике која су нашла одраз у теолошкој, пре свега патристичкој, мисли. Извесно је да тема *теологија и лингвистика* заслужује детаљнију разраду, како продубљавањем поставки везаних за теолошку интерпретацију општелингвистичке проблематике, тако и продором на друга подручја испитивања. Уколико прилог који сада нудимо пажњи црквене и културне јавности подстакне интересовање за бављење овом, у нашој средини за сада недовољно истраженом проблематиком, сматраћемо да је постигао свој циљ. ■■

Питања савремене богослужбене праксе

Оглашени изиђите или оглашени изађите?

Да ли је реч о сусрету архаичног и савременог израза, или ова два израза имају различита значења која зависе од контекста у коме се употребљавају? Ни једно, ни друго. Реч је о дублету. Нема разлике чак ни у акцентовању. Дакле, „изаћи“ и „изићи“ су потпуно равноправни у употреби и о томе сведоче *Православни речник српског језика* (аутора Милана Шипке, у издању издавачке куће *Прометееј*, Нови Сад 2010, стр. 349 и 356), *Речник српског језика* (Матица српска, Нови Сад, 2007, стр. 447), али и *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, књига VII (САНУ, Институт за српскохрватски језик, Београд 1971, стр. 272, 273, 466 и 467).

У претпоследњем поменутом речнику наведено је девет основних ситуација у којима може да се користи поменути глагол. Нама су интересантне две. Под бројем 1 „изаћи“ или „изићи“ значи напустити затворено место, а под бројем 25 – отићи негде (на вечеру, у шетњу). Према томе, позиви „оглашени изиђите“ или „у миру изиђимо“ односе се на пример под бројем 1. Пошто у речницима нигде није наведена опција изласка на неки посао, почетак чувене библијске приче о сејачу и семену (Лк. 8, 5) везали бисмо за овај други пример, јер нам се по слободној процени чини најприближнијим. У сваком случају, свеједно је да ли ћемо рећи „изађе сејач да сеје“ или „изиђе сејач да сеје“. Готово у потпуности исту ситуацију имамо и при употреби руског глагола „выйти“. Црквенословенски глагол „изити“, у Литургији препознајемо у позивима: „оглашени изидите“ и „с миром изидем“. Могуће је да су се преводиоци текста Литургије определили за облик глагола који је приближнији црквенословенском облику, а и старији је. Он је настао од префикса „из“ и глагола „ити“, а „ћ“ је добијено аналогијом према „ћ“ у облицима сложених глагола типа „наћи“, „доћи“, итд. (на – ити, најти, наћи). Други облик глагола који анализирамо (изаћи) такође се формирао према глаголу „наћи“, дисимилацијом у суседним словима и постојањем префикса „иза“ у систему (нпр. изабрати, изаткати исл.)

Као што бисмо и претпоставити могли, у јелинском језику имамо занимљивије стање. Поред већ поменутих примера употребе овог глагола у Литургији и Јеванђељу, додаћемо још један: при почетку архијерејске Литургије ђакон узглашава „Свјашченици изидите“. У јелинском тексту Литургије ту стоји „Ιερείς ἐξέλθετε“. Међутим, када су у питању остала два места употребљени су следећи термини: „κατὰ τοὺς μένους, προέλθετε“ и „ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν“.

Реч је, као што видимо, о два глагола (ἐξέρχομαι и προέρχομαι) који у неким примерима могу бити у синонимном односу, али употребљени у односним литургијским местима имају веома прецизна значења. Први означава излазак из неке просторије (у овом случају излазак свештеника из олтара ради облачења архијереја¹) и употребљен је у поменутој јеванђелској причи (ἐξῆλθεν ὁ σπεῖρων – изађе сејач). Други, према Димитраковом речнику (Δ. Δημητράκου, Μέγα λεξικόν ὅλης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, (δριτική, καθαρεύουσα, μεσαιωνική, μεταγενέστερα, ἀρχαία), ἐκδόσεις ΔΟΜΗ, Ἀθήνα, 1953. – σελίδες 6107, 6108 προέρχομαι т. 6, σελίδα 2641, 2642 ἐξέρχομαι, т. 12), има укупно 16 различитих примера употребе, а међу њима шести пример сугерише следеће: „напустити неко место, отићи са неког места“. Ако бисмо превели буквално на српски значило би: „оглашени напустите (или одлазите)“ или „у миру напустимо (храм)“. Разлог ради којих оглашени стоје у храму се окончао, а такође и разлог сабрања лаоса до отпуста. И једни и други се тим позивом упућују на своја служења – први да се припремају кроз оно што су чули за ступање у литургијску заједницу, а други да сведоче живог Бога у овом свету не престајући бити чланови Цркве као Тела Христовог. У говорном јелинском језику стоји „οἱ κατὰ τοὺς μένους ὑμεῖς καὶ πηγαίνετε“ (од глагола πηγαίνω) што би се превело једноставно „оглашени идите“.

Закључак: Када литургијске позиве користимо на српском језику глагол „изићи“ или „изаћи“ има потпуно исто значење!

Захваљујемо се господину Стефану Ђосићу, госпођици Марини Вељковић, проф. др Милошу Ковачевићу и колегиницама професоркама српског и руског језика које смо такође консултовали.

Младен Миливојевић,
ђакон и катихетис ариљски

¹ Занимљиво би било чути литургичаре о томе када се овај возглас појавио у архијерејској Литургији, као и приказ где се и када се све облачио архијереј пред Свету Литургију.

– Нека питања из Старог Завета –

Чија је земља?

Проф. др Родољуб Кубаиш

Иако наизглед опис поделе земље личи на пуки историјски факат без неког теолошког садржаја, ствар је сасвим супротна. У средишту описа поделе је једна дубока теологија, са изразитим социолошким импликацијама.

На старом Блиском истоку – окружењу у којем је настао Израил – земља је припадала владару. Египатски фараони су били наследници бога који је био први фараон. Политичко устројство било је део свеопштег космичког поретка. Сличан концепт постојао је и у Месопотамији, где су владари такође сматрани синовима божјим и имали посебна права у односу на своје поданике. Уверење да земља безусловно припада владарима може се видети и у Старом Савезу. Наиме, када Навутеј није хтео да прода Ахаву виноград, који је као израилски цар био свестан да земља не припада њему, ствар је решила његова жена Језавеља, која је иначе била хананска принцеза. Навутеј је убијен, а виноград је узео цар Ахав (уп. 1. Цар. 21). За Језавељу, као и за остале блискоисточне народе, ствар је била јасна: *земља припада владару*. Чак је и ханански религијски систем подржавао таква схватања. Ваал је био бог добара и богатства. Они који су имали велике поседе били су миљеници бога Ваала, а то је пре свега морао да буде владар и елита око њега. Такав социјални поредак је био суштински

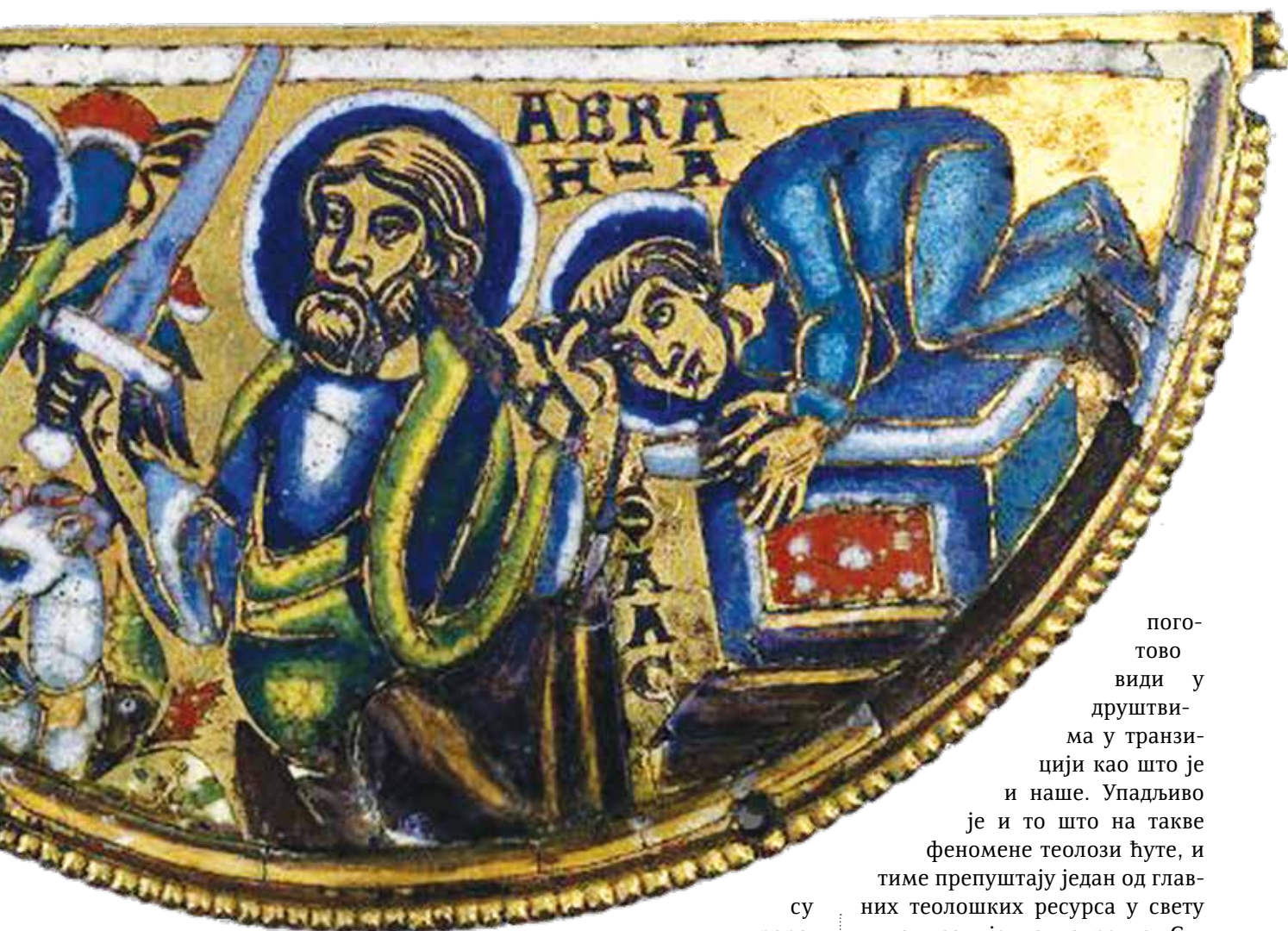
преплетен са религијским схватањима, а сам робовласнички систем имао је своје религијско утемељење. Стара блискоисточна друштва била су изразито класно раслојена на малу групу богатих и већину сиромашних.

Насупрот таквих схватања, код старих Израилаца развила се другачија визија социјалних односа. Таква концепција такође је била заснована на религијском уверењу. Бог није дао земљу израилском цару, нити је са њим у том смислу склопио некакав посебан савез. Бог је дао земљу Израилу као народу. Прво је у њу довео Авраама, праоца свих Израилаца, и обећао је његовом потомству (Пост. 12, 7). У Обећаној земљи боравили су и остали патријарси, док се нису услед глади одселили у Египат. Излазак из Египта је био излазак из ропства и добијање Обећане земље. Читав библијски опис говори о томе како је Бог извео Израил и довео га у „земљу којом тече мед и млеко“. Бог им је доделио земљу, што је значило да је земља Божија. Поготово је занимљива и теолошки значајна подела земље по племенима описана у ИНав. 13–19 и Бр. 32. 34 и 36. Иако наизглед опис поделе

земље личи на пуки историјски факат без неког теолошког садржаја, ствар је сасвим супротна. У средишту описа поделе је једна дубока теологија, са изразитим социолошким импликацијама. Подела земље по племенима и породицама значи да земља припада свима, то јест Бог је дао свима. Сличну функцију су, између осталог, имали и родослови (уп. Бр. 26–27). Њихов значај био је у томе да покаже припадност сваког члана одређеном племену, а самим тиме и право на земљу.

Опис поделе земље и родослови су вероватно настали у периоду „друштвене транзиције“ у доба монархије, када је долазило до злоупотребе богатих (тајкуна) на рачун сиромаша. У том контексту треба схватити и жестоке пророчке критике на рачун моћника, поготово на њихову изопачену религиозност. Пророци су на социјалном плану били врло ангажовани, што се види на примерима пророка Илије, као и Осије (6, 6), Амоса

(2, 6; 3, 10; 4, 1; 5, 11–12), Михеја (2, 2; 6, 8) и Исаије (1, 11–17). Тај социјални ангажман био је у својој најдубљој основи теолошки. У социјалним релацијама се огледа човеков однос према ближњем. Злоупотреба у међуљудским односима је кршење богоустановљене правде. Према старосавезном концепту, сваки човек је створен по лику и подобију Бога, што значи да се у лицу ближњег јавља сам Бог. Та идеја је касније веома наглашена у Новом Савезу (уп. Мт. 25, 31–46). Сваки Израилац има право на земљу, јер је она Божија. Идеја да је земља Божија имала је за циљ да деконструише друштвене неправде условљене социјалним раслојавањем међу древним Израилцима. Због тога

су пророци често позивали на идеале пустиње, када су сви били исти (уп. Ос. 13, 4–7).

Будући да је Бог сваког човека створио по своме лику и подобију и да је Израилу као народу дао Обећану земљу, јасно је да је земља припадала сваком Израилцу. Неотуђиво право на своју земљу види се у догађају са већ поменутим Навутејевим виноградом. „Теологија земље“ је много више него историјски записи из старосавезне прошлости. То је теологија која је уткана у саме основе Светог Писма. Та теологија је изнедрила идеју социјалне правде, као услова одржавања Савеза са Богом. Занимљиво је да су библијски теолози и пророци такву идеју прокламовали пре више од 2 500 година, а да је она и данас тешко достижна, што се

поготово види у друштвима у транзицији као што је и наше. Упадљиво је и то што на такве феномене теолози ћуте, и тиме препуштају један од главних теолошких ресурса у свету пуном социјалне неправде. Суштински је изостао и изостаје глас за правдом Божијом која је, заправо, правда за сваког човека, поготово за оног униженог и обесправљеног. Та чињеница у најмању руку забрињава. У Навутејевом случају пророк Илија је реаговао другачије, реаговао је као старозаветни пророк правде Божије. Илија и остали пророци би у овом случају морали бити узор савременим богословима, који немо посматрају како моћници (тајкуни) узимају Божију земљу дату сваком човеку.

На слици: Жртвоприношење Аврамово (Пост. 22, 9–13), поклопац реликвијара из Рејнланда, Немачка, 12. век; 11,3 x 5,7 см; материјал: бакар; техника: позлата, емајл (данас се чува у Британском музеју у Лондону, Велика Британија) (извор: ruicon.ru)

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

Сустрет Васкрслог Исуса Христа и ученика у Галилеји

(Мк. 16, 7; Мт. 28, 9. 16)

(први део)

др Предрај Драђушиновић

Како разумети одлазак Васкрслог Исуса Христа
и његових ученика из Јерусалима у Галилеју?

У Еванђељу по Марку младић обучен у беле хаљине обраћа се женама које су дошле на гроб Исусов: „Идите кажите ученицима његовим и Петру, да ће пред вама отићи у Галилеју, онде ћете га видети као што вам рече“ (Мк. 16, 7). Исто се наводи и у Еванђељу по Матеју (Мт. 28, 9), с тим што се такође наводи да су ученици отишли у Галилеју: „А Једанаест ученика су отишли у Галилеју, на гору куда им је заповедио Исус?“ (Мт. 28, 16). Како разумети одлазак Васкрслог Исуса Христа и његових ученика из Јерусалима у Галилеју?

Место сусрета Васкрслог Христа са ученицима: Галилеја или Јерусалим?

Еванђелисти Марко и Матеј наводе заповест Васкрслог Исуса Христа које он преко жена упућује ученицима да иду у Галилеју (Мк. 16, 7; Мт. 28, 9. 16). У Еванђељу по Матеју се описује да су они заиста и отишли тамо, где се у приповести одиграо и последњи њихов сусрет са Васкрслим Господом од кога су примили универзалну мисионарску заповест да свим народима проповедају Еванђеље крстећи их у име Оца и Сина и Светог

Духа (Мт. 28, 16–20). За разлику од Марка и Матеја, Лука не приповеда след догађаја на овај начин. Два човека у блиставим хаљинама који су се налазили у гробу Исусовом се обраћају женама: „Што тражите живог међу мртвима? Устаде, није овде; сетите се како вам каза док беше у Галилеји...“ при чему су се жене сетиле његових речи (Лк. 24, 4–8). Потом су јавиле све то Једанаесторици и осталима (Лк. 24, 9). Код Луке нема, дакле, помена о одласку у Галилеју, већ се Галилеја наводи само као место раније Исусове проповеди и пророштава. Као место пак сусрета Васкрслог Христа и двојице ученика наводи пут за Емаус (24, 13), место које је у непосредној близини Јерусалима, 60 стадија, тј. неких 11 км. Следеће јављање Васкрслог Христа ученицима, Једанаесторици и онима који су били са њима, бива у самом Јерусалиму (24, 33), да би се растанак одиграо у Витинији, опет у непосредној близини Јерусалима, одакле се Господ вазнео на небо. Потом су се ученици „с радошћу великом вратили у Јерусалим“ (Лк. 24, 50–53). Констатујемо, дакле, да је у Еванђељу по Луки Јерусалим и околина место сусрета Васкрслог Господа са ученицима, док о повратку у Галилеју

и тамошњем сусрету нема говора, као уосталом ни у Еванђељу по Јовану. Без обзира што еванђелске приповести попримају различити ток у погледу лоцирања сусрета Васкрслог Исуса са ученицима, они се не морају посматрати као контрадикторни. Замислимо је да су се сви описани сусрети одиграли, али да су Еванђелисти одлучили да исприповедају оне који су се њима чинили важним за посредовање теолошке поруке које су уткали у своје приповести. Очигледно је намера Марка и Матеја била да Галилеју учине релевантним простором за разумевање постваскрсне поруке Еванђеља, док је за Луку Јерусалим, одакле ће почети да се проповеда Еванђеље, од изузетног значаја за историју спасења. Он се у Делима Апостолским наративно враћа ученицима који се налазе у Јерусалиму (Дап. 1, 4) чекајући силазак Светог Духа, одакле ће отпочети сведочанство „у Јерусалиму и по свој Јудеји и Самарији и све до краја земље“ (1, 8). „Галилејци“ (Дап. 1, 11) из Јерусалима отпочињу своју мисију до краја земље. Ток наратива у Лукином Еванђељу и Делима Апостолским има, дакле, препознатљиву нит историје спасења у којој Јерусалим игра кључну улогу. Како, с

Васкрсење Христово, илуминација из XVI века (Света Гора) (фото: guicon.ru)

друге стране, разумети Марков и Матејев извештај о сусрету Васкрслог Исуса са ученицима у Галилеји? Има ли неког смисла да се ученици који се налазе у Јерусалиму срећу са Васкрслим Господом у Галилеји?

Галилеја у Еванђељима по Марку и Матеју

Разлика у Еванђељима по Марку и по Матеју у погледу описа постваскрсних догађаја огледа се у томе што се Еванђеље по Марку завршава само са заповешћу женама да јаве ученицима да пођу у Галилеју, с тим што оне то нису учиниле: „и ником ништа не казаше, јер се бојаху веома“ (Мк. 16, 7–8). Овде треба напоменути да се Еванђе-

ље по Марку изворно завршава са 16, 8, док су стихови 9–20 касније додати и не потичу од истог аутора. Међутим, чак и у том додатку 9–20 се не помиње експлицитно да су ученици отишли у Галилеју, већ се наводи да се Исус најпре јавио Марији Магдалини (16, 9), потом двојици ученика „кад су ишли у село“ (16, 12), те Једанаесторици (16, 14). До краја нема помена неке географске локације где су се сва јављања одиграла. Очигледно је да је аутор Мк. 16, 9–20 користио Еванђеља по Матеју и Луки, те Дела Апостолска, и да је од њихових извештаја направио једну компилацију, вешто избегавајући да наводи локалитете, свестан да постоје недоследности у њима. Дакле, код Марка постоји само запо-

вест да се иде у Галилеју, али не и њено извршење. Код Еванђелисте Матеја ствари стоје другачије: заповест коју су жене требале да пренесу ученицима да иду у Галилеју је извршена: „А Једанаест ученика отидоше у Галилеју, на гору куда им је заповедио Исус“ (Мт. 28, 16). Еванђелист Марко надаље наводи да се заповест одласка у Галилеју темељи на већ унапред изреченим речима Христовим: „тамо ћете га видети, као што вам рече“ (16, 7). Постваскрсни одлазак у Галилеју је испуњење преваскрсних речи Исусових упућених ученицима: „Али по Васкрсењу мојему ићи ћу пред вама у Галилеју“ (Мк. 14, 28). Еванђелист Матеј не наводи да је Исус одраније рекао ученицима да

ће ићи у Галилеју, већ се чини да они испуњавају његову постваскрсну заповест, пошто уместо као код Марка: „као што вам рече (Исус)“ – раније, читамо „ето рекох вам“, дакле анђео на гробу – сада (Мт. 28, 7). Ова разлика је, као што ће се видети, занимљива пошто је наративна улога постваскрсног одласка у Галилеју у два Еванђеља донекле одређена њоме. Наиме, Галилеја је у оба Еванђеља не само географски простор у коме се одиграва проповед и деловање Исуса Христа до кобног одласка у Јерусалим, већ и симбол извесних теолошких вредности и квалитета релевантних за веру и мисао ранохришћанске заједнице.

— наставиће се —

Богословље Св. Апостола Павла

Усиновљење – импликације Павлове метафоре спасења

Ђакон др Здравко Јовановић

Иако се може препознати сродност са другим Павловим сотириолошким метафорама, појам „усиновљење“ је специфичан јер истиче многе нове аспекте спасења. Примери који најбоље илуструју ово јесу наглашавање есхатолошке димензије, преображења човековог телесног постојања, космолошког контекста метафоре, човековог посредништва између творевине и Бога, као и значаја човекове слободе и светотајинског контекста спасења.

Термин „усиновљење“ је само један у низу термина (искупљење, оправдање, измирење, спасење, заједница) које Ап. Павле употребљава са циљем описивања односа који је Бог засновао са човеком и начина на који он функционише. Њега изнад свега карактерише интимност на коју он указује када описује начин на који је остварено спасење човека и света у Христу. Ово се остварује пре свега алузијом на контекст породичног живота. Међутим, иако се несумњиво може препознати сродност са другим сотириолошким сликама, несумњиво је да је појам „усиновљење“ специфичан по многим основама. Ова метафора истиче многе сотириолошке аспекте који нису обухваћени другим сликама.

Есхатолошко испуњење

Апостол Павле није остао само при формалном преношењу једне слике разумљиве савременом римском друштву и само је испунио садржајем са теолошком експресијом. Стога, није могуће говорити о потпуној аналогiji између Павлове метафоре и одговарајуће друштвене реалности. Пример који најбоље илуструје ово јесте увођење есхатолошког дискурса у ову метафору. Наиме, тензија коју Павле има у виду између презента (тј. садашњег историјског остварења у Рим. 8, 15) и есхатолошког испуњења усиновљења (Рим. 8, 23), нема своју паралелу нити у римском, нити у

старозаветном социо-историјском контексту. Синови Божији су недвосмислено описани као есхатолошка реалност и у Христовом разговору са садукејима (Лк. 20, 34–35). У контексту појма „усиновљење“ јасно се показује тензија између већ видљивог присуства есхатолошких реалности у историји и коначног и потпуног испуњења у Царству Христовом. Усиновљење је истовремено ствар презента (Рим. 8, 15; Гал. 4, 5; Еф. 1, 5) и реалност будућег века (Рим. 8, 23), која ће бити запечаћена Духом Светим (Еф. 1, 13; 3, 4; 2. Кор. 3, 17). У Царству Божијем хришћани ће постати деца Божија и сунаследници Христови (Рим. 8, 71; Гал. 3, 18; Еф. 1, 14. 18; 5, 5; Кол. 3, 24). Такође, Павле инсистира да ишчекивање коначног, есхатолошког испуњења појма подразумева искључивање спиритуалне, бестелесне егзистенције у будућем веку (Рим. 8, 23). Усиновљење подразумева васкрсење и преображење човековог телесног постојања (уп. и 2. Кор. 4, 6; 5, 10).

Космолошки контекст метафоре

Ап. Павле уводи и једну сасвим нову, наглашено есхатолошку и космолошку димензију у сотириолошки контекст метафоре (Рим. 8, 18–25). Наиме, у стиховима 12–17 Павле је говорио о презенту, тј. о актуелном историјском остварењу усиновљења у Сину Божијем. У новом дискурсу (18–25), Павле целу дискусију измешта у још-увек-не контекст и, што је

још значајније, у теолошки спектар метафоре укључује не само човека, већ и читаву творевину Божију, која ће се ослободити од робовања пропадљивости (8, 21) управо захваљујући есхатолошкој и потпуној пројави усиновљења човека од стране Бога Оца. Дакле, уколико је „усиновљење“ до овог тренутка имало антрополошке конотације, у новој фази разјашњавања Павле чини недвосмислено јасним да оно укључује спасење целокупне творевине (именицу „твар“ Павле наводи 4 пута узастопно у стиховима 19, 20, 21 и 22). Ширина ове метафоре и грандиозна слика преображаја космоса коју уводи Павлова теологија сигурно нема никакве везе са римским социо-политичким конотацијама у којима се овај појам исцрпљивао.

У Павловој мисли човек и космос су судбоносно и нераздељиво испреплетени. Судбину коју проживљава човек (трагедија пропадљивости и смрти) проживљава у истој мери („уздихе и тугује“) и целокупна творевина. Ипак, недвосмислено је јасно да иницијативу за укључивање творевине у спаситељски план Божији има једино човек. Пасивност и немоћ творевине у превазилажењу трагичности сопствене егзистенције је недвосмислено јасна.

Човек као посредник између творевине и Бога

Павле у Рим 8, 18–25 твори својеврсну ревизију повести из књиге Постања, слично оној која се разви-

ја у упоређивању првог и другог Адама, тј. Адама и Христа. Наиме, као што је Христос као савршени, есхатолошки човек учинио све оно чему Адам није био дорастао, тако и у контексту космолошког аспекта метафоре као што је творевина учествовала у трагедији човека на почетку (Пост. 3, 17–19), тако ће у есхатону учествовати са човеком у његовом прослављању. Примајући своје есхатолошко усиновљење, човек ће коначно

чинити са творевином оно што је Бог одувек и желео, „обделаваће је и чувати“ и бити одговоран према њој (Пост. 2, 15). Творевина чека да се јаве усиновљени синови Божији и да заједно са њима уђе у преображај сопственог начина постојања и избављење од смрти. Синови Божији су, другим речима, они који би требало да буду „свештеници твари“, тј. посредници између космоса и његовог Творца и они који ће принети творевину назад Богу, уводећи је у синовски однос који су и сами изградили са Богом Оцем у оваплоћеном Христу, однос у коме ће она доживети свој коначни преображај.

Слобода и светотајински контекст метафоре

Веома важан детаљ који Павле наглашава јесте да је као одговор на божанско хтење неопходан човеков слободан и вољан покрет ка испуњењу Божије воље да би се усиновљење могло примити (Гал. 4, 5). Ово је једно од класичних места у Библији где се говори о неопходности садејства Бога и човека у икономији спасења. Стога, Апостол инсистира на чињеници да усиновљење и наслеђе старозаветних обећања за хришћане започиње посредством свете тајне Крштења (Гал. 3, 26–27: „Јер сте сви синови Божији вером у Христа Исуса. Јер који се год у Христа крстисте, у Христа се обукосте“). Јасна је аналогија између Христовог крштења у Јордану и крштења сваког хришћанина (уп: Рим.

Триптих о. Стаматиса Склириса: Богомладенац са Богомајком; Христос овенчан трновим венцем; Св. Ап. Павле (извор: stamatis-skliris.gr)

6, 3–4). Баш као што је на свом крштењу Исус примио Духа Светог и био назван Сином Божијим (Мк. 1, 11), тако и сваки хришћанин појединачно прима Духа усиновљења на сопственом крштењу. Последично, Павле уводи и аналогију васкрсења Христовог и каже да баш као што је Исус Духом Светим васкрсао из мртвих (Рим. 1, 3–4), на исти начин и хришћани имају Духа као залог васкрсења (Рим. 8, 11) и чекају своје коначно јављање целокупној творевини, своје прикључење многој браћи коју предводи Прворођени, Син Божији (Рим. 8, 29). Св. Евхаристија, у контексту појма „усиновљење“, представља перманентну пројаву човековог новог статуса дарованог у Христу.

Закључак

Стари начин постојања подразумева рађање унутар мреже затечених породичних и друштвених односа којима се новорођени, мимо своје воље, напросто прикључује у тренутку настанка његове биолошке егзистенције. Синовство и сваки други статус заснован на крвном сродству представља датост која се не може порећи (као што се то не може учинити нити са нпр. бојом коже, крвном групом, RH фактором исл.). Усиновљење, које се у крштењу остварује присаједињавањем Христу, такође подразумева улазак у претходно, вечно постојећи очинско-синовски однос између Оца и Сина. Међутим, оно што је

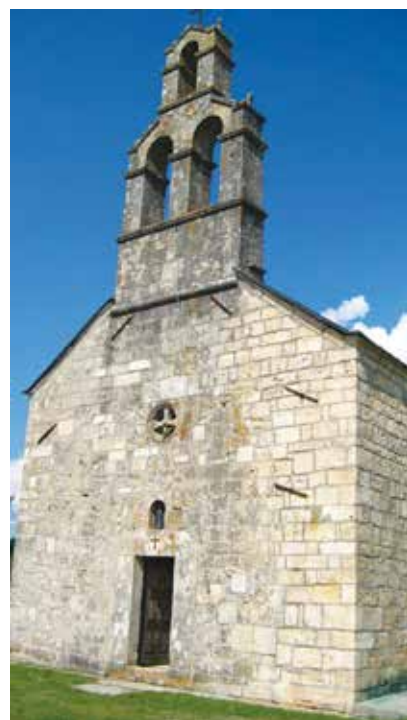
ново јесте чињеница да хришћани постају део овог односа својом сопственом слободном одлуком и континуирано потврђиваном вољом да тај однос буде одлучујући за одређивање човековог идентитета. Одлучност да се природни синовски статус превазиђе новим статусом „сина Божијег“, показује се непрекидним поновним сједињавањем са Христом слушањем Речи Божије и учествовањем у Евхаристији Цркве. Искуство смрти и страдања у историјској егзистенцији творевине нису указатељи на дефинитивну одвојеност од Бога. Напротив, присуство Духа Христовог (Рим. 8, 9; Гал. 4, 6) је залог коначног есхатолошког усиновљења, јер Дух твори управо оно што нас чини синовима Божијим и сунаследницима Христовим, а то је успостављање заједнице са Сином Божијим. Дух приводи Христу, уграђује хришћане у Његово Тело и твори нераздвојиву заједницу са Њим. Овако схваћено усиновљење очувава несливеност Христове божанске природе и људске природе, која усиновљење добија једино благодатним дејством Божијим, а не сопственим постигнућима. Појам „усиновљење“ јасно наглашава не само нову врсту односа између Бога и човека и човеков новодаровани статус, већ и дистинкцију која још увек постоји и увек ће постојати између Сина Божијег и усиновљених синова Божијих. Савршено остварена заједница и савршено очувана другачијост су јасно имплицирани Павловим коришћењем овог појма. ■■

У Митрополији
црногорско-приморској

Обнављање храма у Црквичком Пољу

З. Нешић

Средњовековно наслеђе Српске
Православне Цркве показало се неуништивим.

Према народном предању које је оставио Миладин Поповић, прва црква у Црквичком Пољу саграђена је почетком 17. века на Рисној Главици. Предање још каже да је у Црквичком Пољу било више цркава, па је управо по томе село и добило назив Црквичко Поље. Прва црква је прављена од камена, али није имала сва обележја данашње цркве. Није била ни довољно велика, нити је могла да прими све верујуће сељане. Зато се и приступило изградњи друге цркве од земље и дрвета – цркви брвнари. Имала је правоугаону основу са полукружном апсидом са источне стране. Унутрашњост цркве је била сиромашна, зидови нису били иконописани. Грађена је по одобрењу травничког везира. Ипак, 1875. године је поново запаљена и изгорела је до темеља.

После ослобођења Пиве и стварања Црногорске државе, књаз Никола је приликом проласка кроз Пиву наредио да се у Црквичком Пољу обнови и сагради Саборни храм посвећен Апостолима Петру и Павлу. Почетна средства за изградњу дао је сам

књаз као прилог. Градња је почела 1881. а завршена је годину дана касније. Саборни храм је освештан на Петровдан, лета Господњег 1882.

За време Другог светског рата, црква је претрпела велика оштећења од бомбардовања. И у тако руинираној служила се Божија Литургија. Но, тадашње комунистичке власти нису приступиле обнављању храма већ су дозволиле да црква пропадне. Црквени инвентар је био покраден или уништен. Зидове цркве коначно је разорио велики земљотрес који је погодио Црну Гору 1979. године.

У Црквичком Пољу након тога, више од 30 година није служена служба Божија.

Под покровитељством Митрополита црногорско-приморског Амфилохија, млађе генерације Црквичана, 1993. покрећу иницијативу да се црква обнови. Почетна средства за обнову дала је Митрополија црногорско-приморска у износу од 2000 долара Сви верујући мештани су узели учешће у обнови храма, свако у складу са својим могућностима – кроз добровољне прилоге или конкретно

учествујући у градњи. У ову свету акцију укључили су се и Црквичани расејани по свету.

На Петровдан, лета Господњег 1994, освештан је из темеља обновљени Храм Светих Апостола Петра и Павла. Свечани чин освећења служио је Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије Радовић. Био је то повод да се окупе Црквичани, Пивљани и многобројни верни народ родом из ових крајева.

Прича о три звона

Црквено звоно које данас звони у Црквичком Пољу има велики значај за вернике, али чува и причу историју народа овог краја. Поклонили су га добротвори 1909. године – дедови, Црквичани који су се иселили и радили далеко од отаџбине, у Америци. На њему су исписана и сачувана имена предака, читавих породица које никада нису заборавиле своје порекло... Радовићи, Кулићи, Врањићи, Гашовићи, Живковићи, Ликићи, Поповићи, Карабасилићи, Даниловићи, Пантовићи, Ровићи, Бојатићи, Грубачићи, Крунићи,

Костићи, Нишићи, Саинићи, Митрићи, Врачарићи, Вуковићи.

Звоно браће Црквичана из Америке дуго је звонило сваког Петровдана до 1950. када је заћутало под налетом идеологије комунизма.

Поново је громогласно одјекнуло на Петровдан, лета Господњег 1994, приликом доласка Митрополита црногорско-приморског Амфилохија у Црквичко поље, на дан обнове и освећења Храма Св. Апостола Петра и Павла. Звук овог звона је јасан и мелодичан, чује се далеко, више од 10 километара.

Било је још приложника звона за Саборну цркву у Црквичком Пољу. Једно, из 1936. се чува у унутрашњости храма, јер је оштећено приликом бомбардовања. На њему се може прочитати: „Ово звоно прилажем Храму Св. Петра и Павла у Црквичком Пољу за своју душу, Тодор Живковић и супруга Мара.“

До Првог светског рата ова црква је имала три звона на звонику (преслици). Када су Аустроугари заузели Црну Гору 1916, окупирали су село заробивши велики број мештана, одводећи их у логоре из којих се многи нису вратили. Војска Аустроугарске је после окупације Србије и Црне Горе са црквеног торња ове цркве скинула сва три звона и однела их у Зеницу где су их претопили у топовске цеви.

Када је Храм Св. Петра и Павла обновљен 1994, за постављање три звона тада није било довољно финансијских средстава. Игуман Лазар Стојковић из манастира Св. Јована Крститеља из Заграђа-Шћепан Поља, посетивши на лето 2015. овај храм, приметио је да и поред његове лепоте на торњу недостају три звона. Предложио је да се звона купе и да се црква њима окити. Председник Црквеног одбора је то са радошћу прихватио, али и поставио питање: „Од куда новац за то?“ Игуман је одговорио: „Хајд’мо у троје за почетак да купимо бар једно звоно.“

Изглед Цркве Св. Апостола Петра и Павла пре обнове

Подизање звона на звоник Цркве Св. Апостола Петра и Павла у Црквичком Пољу (21. септембра 2015. године)

Идеја се прочула и почели су се јављати донатори. Било је невероватно како се за кратко време прикупило довољно средстава да се уз велики труд и заједнички напор Бранка Радовића, Радоја Пантовића, братства манастира Заграђе, Јока Благојевића, и Тодора и Ковиљке Грубач купе сва три звона и огласе са црквеног торња, 100 година после Аустроугарске окупације.

Звона су до храма приспела уочи Мале Госпојине, 21. септембра 2015. године. Требало их је подићи на црквени торањ – на висину од дванаестак метара. Како организатори и црквени одбор нису имали грађевинску дизалицу, на

предлог игумана Лазара Стојковића скупило се неколико вредних мештана да заједно са дародавцима подигну и поставе звона тамо где су некада и била. У помоћ је притекао и Војислав Пантовић, градитељ хидроелектране Пива, да са својим искуством помогне у подизању звона. Он је заједно са неколико младића успео на снагу мишица да подигне и монтира сва три звона и њихов звук се поново зачуо након стогодишњег мука. Верујући народ је то поздравио, а игуман Лазар приложнике и градитеље благосиљао. Црква је названа Пивском лепотицом. Сада је комплетна, онаква каква је некада била. ■■

Топлички устанак – нејач против силе и оружја (8. део)

Младићи утекоше у шуму

Анђоније Ђурић

– Чим су бугарске регрутне комисије дошле у општине, момци су се одметнули –

Многи су се питали и чему то води? Колико у свему томе може да се издржи? Непријатељ је у свему јачи: бројнији, добро наоружан, добро снабдевен... Добро, треба узети пушку, па у шуму! Али, не може у шуму сав народ! Шта ће јести у шуми! Зар нејач своју, децу, сестре и мајке сме оставити нељудима! Можда, ипак, од свега тога неће бити ништа? Можда је окупатор хтео само још једном да уплаши српске младиће? Да им предочи и такву могућност? Треба сачекати и видети како ће се ствари даље развијати...

Убрзо потом, почетком фебруара, почеле су да раде регрутне комисије у косаничком и јабланичком срезу. Један глас је колао по народу и упозоравао: „Не идите у непријатељске касарне да вас непријатељ мучи, већ бегajte у велику касарну Јастребац и Копаник!“ Порука је била јасна: српски младићи су упозорени да се не појављују пред регрутним комисијама у бугарским касарнама, да не облаче бугарску униформу и не дозволе да их пошаљу на фронт, у борбу против својих очева и браће, већ да беже у планине. И, збиља, шуме су одмах почеле да се пуне бегунцима... Чим су видели да се српски младићи не појављују пред њиховим „наборним комисијама“, Бугари су кренули у напад на њихове незаштићене породице, надајући се да ће их приволети да утичу на своје синове и подсети их на послушност окупатору. А кад је и то пропало, настале су репресалије: премлаћивање, хапшење, интернација... У међувремену, одбегли младићи су се латили оружја, пресретали су окупаторске војнике и нападали их. Тако су били у прилици да бране своје породице...

Ибарско-копаонички устанички одред

Не успевши да савлада вољу народа, бугарска команда у појединим местима тражила је појачање од команданта дивизије у Нишу.

Легенда о Кости Војиновићу

Све ово допринело је да одметници и њихове вође сазову збор и одлуче шта даље да предузму. На том збору се окупило око 300 људи. Тога дана проглашени су за војводе: Коста Војиновић, као командант Ибарско-копаоничког одреда; Јован Радовић, командант Пиротског одреда; Тошко Влаховић, командант Крајинског одреда; капетан Милинко Влаховић и Мита Комита, команданти Врањско-јабланичког одреда. Коста Пећанац је задржао централни простор – Топлицу. Милан Дечански је упућен у сокобањски и алексиначки крај, а Тома Питулић и Новица Вељовић у ђунишки крај, Рибарску Бању, Ражањ и Сталаћ.

На том збору народни прваци су били за устанак. Огорчење због намере да се српски младићи регрутују у бугарску војску било је огромно. Више се, по општем уверењу, није имало шта чекати: пушке у руке, па на непријатеља који жари и пали српска села, пљачка и убија незаштићено становништво. За општи устанак највише су се за-

лагали Коста Војиновић и свештеник Мита Димитријевић. Сем Косте Пећанца и његовог ађутанта потпоручника Милана Дрљевића, сви су гласали за устанак. Док је Коста Пећанац исказивао колебљивост, Коста Војиновић је био одлучан: не пристајати на повлачење у планине и животарење у њима у часовима кад непријатељ бесни и убија све што је српско. Напротив, треба се супротставити оружјем, треба бранити српску нејач па макар сви изгинули. То је часније од пристајања на ропски јарам!

Захваљујући својој одлучности, аргументима које је износио, али и својој речитости и моћи да „запали“ масу, Коста Војиновић је, без сумње, највише допринео расположењу да се устанак дигне што пре, да се у муњевитом нападу ослободе поједини градови и народ масовно позове на оружје. Истина, он се надао да ће некако у то време, бар на пролеће исте године, доћи до пробоја Солунског фронта, да ће српски војници брзо бацити на колена бугарске и немачке дивизије на овом фронту...

Још пре устанка о Кости Војиновићу су колале легенде. Он је већ тада био херојска личност. Причало се и о томе како је он пред Топлички устанак долазио у Ниш да види с каквом снагом располажу непријатељи Србије. У Ниш је, преобучен у сељака и на колима која су вукла два мршава вочића, стигао у подне, у часу кад је на његовим улицама било доста окупаторских војника. На путу према Нишу пресрели су га непријатељски војници и натоварили два цака ораха с наредбом да их он, сељак, преда командантима у Нишу. Ово је, колала је даље прича, добродошло Војиновићу, јер је тако

најлакше могао да дође у контакт са бугарским командантима...

Тражили су човека с којим су седели

Убрзо потом су грађани Ниша, који су пролазили поред „Руског цара“, с чуђењем посматрали једног српског сељака са двојицом команданата две непријатељске окупаторске војске. Неки су пролазили и по два-три пута не би ли што боље уочили лик овог сељака, за кога су мислили да је издајник српског народа. Да није, размишљали су, зар би седео са командантима окупаторске војске и то усред Ниша! Још кад би могли да га сликају и да ту слику пошаљу Кости Војиновићу да се увери како шурује са непријатељским официрима. Кад би могао да га се дочепа, Војиновић би га живог одрао...

Официри су обећали овом сељаку двадесет хиљада лева ако открије место где се налази Коста Војиновић, и педесет хиљада ако им помогне да га жива ухвате! Прича даље каже да је Војиновић на ово рекао да је истина де се по народу говори о неком Кости Војиновићу, али је посебно истакао да је веома опасан, брз на пушци и бомби и да га је тешко ухватити... У сваком случају, обећао је на крају, распитаће се и о томе их обавестити... После неког времена, сељак је заједно са официрима изашао из кафане. Када је нешто доцније конобар подигао столњак, замало се, каже прича, није онесвестио: нашао је цедуљу да је за тим столом седео – Коста Војиновић!

У граду је за тили час настала неописива узбуна: војници су трчали по улицама и тражили Косту Војиновића. Тражили су човека кога су имали у рукама и нудили му двадесет хиљада лева да пронађе и прокаже оног с којим су разговарали код „Руског цара“! Било је све узалуд: нису га нашли. Само је, кажу, један непријатељски војник, на измаку из града, на грани једног дрвета нашао цедуљу на којој је писало: „Нађите ме у шуми – Коста Војиновић“.

Народ је овој причи додавао и друге детаље, па је тако слава о храбрости Косте Војиновића испуњавала

„Србија не постоји“

Посредством Међународног Црвеног крста у Женеви, српски Црвени крст обратио се молбом председнику бугарског Црквеног крста, тражећи податке о броју српских заробљеника и интернираних грађана у Бугарској. То је учињено 31. марта 1916. године.

Готово месец дана касније, Међународном Црвеном крсту стигао је овај одговор из Бугарске:

„Господо, ми смо примили из Женеви писмо са заглављем српског Црвеног крста, у коме нам се траже потпуне листе српских заробљеника и интернираних грађана у Бугарској, као и детаљи о пошлицама или кореспонденцији грађана некадашње Србије.

Ми би вам били веома благодарни ако би хтели да обавестите ту господу, која се потписују за српски Црвени крст, да ми са њима не можемо општити, нити им давати информације о становништву бивше Србије, које је постало бугарско и које се сада третира по бугарским законима.“

И бугарски Црвени крст је, очевидно, био избрисао Србију са листе европских држава.

надом његову напаћену душу. Био је срећан што има таквих људи који су се латили оружја да бране нејач од осионог окупатора.

Дугогодишњи професор и управник Патријаршијске библиотеке Богољуб Ћирковић, с којим смо ових дана разговарали, истиче да је познавао Косту Војиновића:

– Први пут сам га видео у кући мојих родитеља у јесен 1916. године – каже Ћирковић. – Тада сам први пут видео и Косту Пећанца. Био сам дечак, али сам те ликове добро запамтио. Војиновић је био висок, снажан, леп, са брчићима... Оца нисам имао, погинуо је две године раније бранећи отаџбину од аустроугарских војника. Мајка је послуживала необичне госте, а ја сам слушавао њихов разговор. Највише се, сећам се, говорило о прикупљању оружја, о издајцима српског народа који су били у служби окупатора. Војиновић је говорио доста убрзано, али течно и ватрено. Пећанац је био уздржљив – као да је мерио сваку реч. Нема никакве сумње да је Војиновић био омиљенији у народу. Говорило се: где је Коста Војиновић – биће и крви до колена! Где је Војиновић – ту је и слобода!

Дечак је сахрањивао мртве

– Да ли је тада било речи о устанку? – питали смо професора Ћирковића.

– Јесте, сли само о припремама за устанак. И Војиновић и Пећанац иштирали су да се за устанак треба добро припремити. У мом селу Спанцу било је неколико младића који још нису били стасали за војску, па тако нису отишли на фронт. У међувремену су одрасли и било их је срамота да седе код куће. Једва су чекали прилику да се наоружају и прикључе одметницима којих је било у шумама Пасјаче и Копаоника... Кад су чули да се у мојој кући налазе Коста Војиновић и Коста Пећанац, дошли су и тражили да их одмах приме у своје редове...

– А кад је букнуо устанак – истиче Ћирковић – који се као пламен ширио и захватио сва села, моја улога је била најмучнија: нисам био дорастао пушци, али сам зато морао да сахрањујем мртве... Товарио сам мртве устанике у Чунгули, Барбатовцу, Спанцу и другим селима на запрежна кола и сахрањивао их на гробљу. У томе су ми помагали старци и старице. Младе жене биле су на фронту са устаницима. У међувремену, док сам ја сахрањивао мртве, Бугари су ухватили моју браћу, петогодишњег Новицу и годину дана млађег Недељка и са масом жена и стараца затворили у једну кошару и живе спалили. А ја сам сахрањивао и погинуле бугарске војнике...

– наставиће се –

100 година од искрцавања српске војске на грчка острва

После Албанске голготе

Пошто српска војска више не постоји, већ постоје само њени бедни остаци који су се разбежали у дивље албанске и црногорске планине, где ће без хране по овој зими наћи своју смрт, то су прекинуте даље операције и неће се више издавати извештаји са балканског ратишта“, каже се у Саопштењу немачке Врховне команде у зиму 1915. године.

Суочена са овим суровим, али истинитим подацима о стању српске војске у новембру 1915. године, француска влада је, 28. јануара 1916, одлучила да њена морнарица одложи све друге транспорте док из Албаније не буде извучена преостала српска војска.

Од тога дана савезнички бродови су почели убрзано да превозе живе људске костуре, те је до 15. фебруара на грчко острво Крф превезено 135.000 људи, а на Бизерту око 10.000 људи.

Прво искрцавање на „Острву спаса“, како су Срби прозвали Крф, било је у пристаништу у Гувији, а материјалне трошкове опремања и издржавања српске војске преузеле су Француска и Велика Британија. Видо, организовано као болница у коју су искрцавани најтежи рањеници претворено је у „острво смрти“, а море око њега у „плаву гробницу“, где је око 5.400 умрлих спуштено у море.

Из пијетета и поштовања према умрлим српским јунацима, грчки рибари наредних 50 година нису ловили рибу у том подручју. Грчке власти и даље не дозвољавају никакву градњу на Виду, нити комерцијализацију тог прелепог, а за српски народ страдалног места.

Обележавање стогодишњице од искрцавања српске војске, осим одавања поште борцима који су овде били сме-

На овом путу српски народ је доживео један од највећих егзодуса у својој историји. У званичном извештају министра војног генерала

Српска војска прелази Везиров мост

Божидара Терзића пише да је нестало, умрло, погинуло или заробљено 243.877 људи. Француски маршал Жозеф Жофр је рекао: „Повлачење наших савезника Срба, под околностима под којима је извршено, превазилази по страховтама све што је у историји као најтрагичније забележено.“

штени или умрли у једном од најдраматичнијих тренутака у историји свог народа, прилика је да се оживи и сећање на тренутке када се готово цела држава у избеглиштву преселила на Крф. У том граду функционисали су и Влада Краљевине Србије у прогонству, с парламентом и Врховном командом, митрополија, општинске управе, школе, пореска управа, штампарија... и уморни и измучени стари краљ Петар Карађорђевић, који је са својом војском ишао од Београда до Крфа. То је све трајало до новембра 1918. и коначне победе у Великом рату. У Српској кући чува се и копија чувене Крфске декларације из јула 1917, коју су на овом острву потписали Никола Пашић, као председник српске владе, и Анте Трумбић, као изасланик Југословенског одбора, о стварању нове заједничке државе – Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

З. Нешић

Обновљена поставка у Српској кући на Крфу

Поменом који је на острву Виду служио Митрополит црногорско-приморски Амфилохије почело је обележавање 100 година од искрцавања српске војске. Међу бројним комеморативним и културним свечаностима, у реконструисаној Српској кући на Крфу отворена је нова стална изложбена поставка „Срби на Крфу 1916–1918“.

Реконструкција Српске куће и осавремењена нова стална поставка су реализоване поводом обележавања стогодишњице евакуације српске војске и избеглица на Крф, а уз по-

дршку и покровитељство Министарства културе и информисања Републике Србије. Нова стална поставка у Српској кући „Срби на Крфу 1916–1918“ отворена је у присуству Митрополита црногорско-приморског Амфилохија, почасног конзула Спиридона Мастораса, министара у влади Србије Александра Вулина, Зорана Ђорђевића, Ивана Тасовца, амбасадорке Француске у Србији Кристин Моро, амбасадора Велике Британије Дениса Кифа, начелника Генералштаба Војске Србије Љубише Диковића, изасланика амбасада држава савезница из Првог светског

рата, као и многобројних грађана.

Мултимедијална изложба „Срби на Крфу 1916–18“ на савремен начин, употребом савремених технологија, представља допринос неговану сећања и пијетета према славним прецима који су, после величанствених победа 1914. у изузетно тешким околностима, тројног напада од стране Немачке, Аустроугарске и Бугарске 1915, значајних борби током повлачења, били принуђени да се повуку како би спасили част државе и народа. Поставка Српске куће сада је осавремењена, уведене су нове технологије за

Помен на Виду

Војничким верским поменом на Виду, који је служио Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије 18. априла 2016, почело је обележавање 100 година од искрцавања српске војске на јонска острва.

Потом су, уз све војне почасте положени венци, што су прво учинили председник Србије Томислав Николић и председник Општине Крф Костас Николозас, а потом амбасадори Француске, Русије, Италије, Велике Британије у Србији, као и министри у влади Србије. Николић је том приликом рекао: „Занавек хвала народу Крфа, потомцима несебичних домаћина наших предака. Братство грчког и српског народа, сковано тада за вечност, заувек је уткано у наше биће, као део страдалне и јуначке историје Србије заувек. Нека им је слава и хвала и нека су им лаки пријатељска грчка земља и грчко море.“

З. Н.

презентацију бројних докумената и експоната, а сликар из Београда, Милан Милосављевић Дерокс, са коаутором Немањом Калезићем, осликао је мурал „Преко Везировог моста“, који сада краси степениште Српске куће.

Кустос Љубомир Сарамандић је на церемонијалном отварању нове поставке нагласио да је Српска кућа на Крфу здање кроз чије просторије прође највећи број наших грађана, изван граница Србије. „Након целог века, два осећања – бол и понос, прожимају се код посетилаца, ходочасника, готово на исти начин. Занимљиво је да је грчка реч за бол управо понос и моје дубоко уверење је да је бол краткотрајан, катарзичан, ослобађајући, а понос нешто с чиме се људи враћају у Србију“, рекао је Сарамандић и нагласио да је, за 15 година колико је кустос Српске куће на Крфу, најчешћи утисак

да свако ко се осећа припадником српске нације, или грађанином Србије, мора бар једанпут да дође на то место, иначе ће у себи носити велику празнину.

Интерактивном поставком желело се да се на савремен начин привуче пажња посетилаца Крфа свих генерација, и покаже колики је значај за историју српског народа имао Крф у Великом рату. Директор Историјског музеја Србије Душица Бојић истакла је да је изложба глас и одјек потомака, сећање и огроман пијетет према нашим прецима, који су после величанствених победа 1914. и у изузетно тешким околностима 1915. изабрали, сада знамо, најтежи начин да спасу част српске државе и народа.

Српска кућа је и почасни конзулат Републике Србије на Крфу, а председник Србије Томислав Николић, приликом данашње посете,

Српска кућа на Крфу
(извор: Википедија)

написао је у Књизи утисака да је одушевљен поставком.

„Знате да сам долазио раније, сада знате да нећу престати да долазим. Овде треба да дође свако ко је на Крфу имао неког претка. Нека свако испуни тај завет и за Србију не треба бринути“, написао је председник.

Изложба „Срби на Крфу 1916–1918“, уз подршку домаћина Крфљана, остаје као споменик српским жртвама, али и сећање на брзи опоравак српске војске, наставак рада владе и државних органа и место са кога је војска отишла на Солунски фронт. Фронт са кога је извојевана победа у Првом светском рату, а Србија постала једна од најзначајнијих земаља победница, изборивши могућност да се са војском, Врховном командом, краљем, престолонаследником, државним апаратом и избеглицама, расутим по бројним земљама Европе, Африке, Азије и Америке, врати у проширене границе своје домовине.

Реконструкцију објекта је обавио Републички завод за заштиту споменика, док су сталну изложбену поставку реализовали у сарадњи Историјски музеј Србије и Народна библиотека Србије, док је тиму Кодек института поверено креирање интерактивних експоната и дигиталних инсталација на изложби.

Аутори изложбе су Небојша Дамњановић (Историјски музеј Србије) и Немања М. Калезић (Народна библиотека Србије), док је дизајн поставке осмислио Растко Шурдић.

Српска кућа на Крфу ради од 1. априла до 31. октобра.

М. Симоновић

Поетика логоса и поетика ероса:

Читање XXVIII химне Светог Симеона Новог Богослова

Лазар Нешић

Симеон Нови Богослов је – како у своје време, тако и данас – несвакидашња појава. Шокирао је своје савременике, шокира и нас овде и сада као људе које је веома тешко уопште нечим шокирати.

Прилика је да се сетимо Симеона Новог Богослова (949–1022), византијског писца, монаха и хришћанског светитеља. Његових чувених (и контроверзних) химни. Химни, такозваних, „божанских ероса“. Химни посвећених еросу Божијем и/или химни које опевају ерос Божији према човеку. Могући су вишесмислени начини читања и тумачења. До нас је данас дошло њих педесет осам. Ради се о преко једанаест хиљада стихова. Поезија веома богата, презасићена симболима, на моменте тешко прозирна и екстатична. Поезија која ће изазвати не малу саблазан у Симеоново време. И данас слично стоје ствари.

*Оставиће ме осамљеној и замангљеној у келији мојој,
иустиће ме да живим с Бојом једи-
ним човекољупцем,
одстиуиће, уклониће се, иустиће
ме самој
да мрем ђред Бојом који ме је
створио!
Нека нико на враћа не куца и не ђо-
диже ђласа,
нека ме не ђоходе родбина
и ђријаџељи,
нека мисао нико не одвлачи моју и
одваја ме
од сајледавања блајој и ђректрасној
Владике,
нека ме не хране, нека ме не ђоје!*

Као што је добро познато, хришћанска поезија је мно-го старија од Симеона. Многи ће пре њега у поезији ви-дети големе могућности које она пружа за изражавање и певавање великих теолошких места хришћанске вере и теологије. Нижу се имена црквених поета: Григорије Богослов, Амвросије Милански, Роман Мелод, Августин Ипонски, Козма Мајумски, Павлин из Ноле, Јован Дамаскин, као и други анонимни састављачи многобројних богослужбених песама, химни и мелодија. На ово предање ће се надовезати и Симеон. Ипак, с једном битном разликом: код њега, по први пут у византијској духовности, долази до избијања интимног гласа у први план; на-име, личног гласа у сасвим личном искуству оног „ја“. Суштинска одлика овог искуства биће „садашњост“ и „непоновљивост“. Другим речима, нико други и ништа друго из прошлости не може заменити или бити утеха за оно што се лично, овде и сада, окушава. То ће постати ново место источне духовности, али и других хришћанских хемисфера. Нарочито ће на томе профитирати потоњи западни мистичари, велики кармелићани (врло слични Симеону по сензибилитету), наиме: Јован од Крста, Тереза Авилска, Мигел де Молинос, Франциско де Осуна, и др. Разлози за ово ће убрзо постати јасни, нарочито на примеру XXVIII химне коју овде разматрамо. Њу отварају пулсирајући и драматични стихови:

Симеонова поетика, пре свега, није поетика крупних догађаја „историје спасења“, није осавремењивање слика древних библијских дешавања из заборављене семитске митологије, нити пак новоплатоновска и оригеновска поетика умозрења бивствовања творевине и космоса коју ће неговати велики гностици египатске пустиње. Другим речима, то није поезија великих хришћанских прича. Напротив, поетика је то интимног сусрета с Другим у одељности од света, у унутрашњем кутку осамљивања. Поетика монаха (Симеона) који не жели да проповеда с амвона, већ песника који жели да слуша и послушује. Песника који не измишља, нити проналази речи, већ песника ког – попут нашег М. Настасијевића – саме речи (логоси) проналазе. У њима, у тим речима (логосима) које неуморно јуре за Симеоном крије се и сама Реч (Логос), која жели да буде спевана и опевана. Која жели да се изнова оваплоти. Одатле сва та самоћа, ћутање, повлачење, анахореза тела, чула и мисли. Само је ту, верује Симеон, ту иза затворених врата – као иза каквог застора у скривеном врту љубавних уживања – могуће наслађивати се присуством Другог:

*Защо оставиће ме и на миру иустиће,
о ђрекљичем вас, да наричем и од Њеја искам
да ми се дарује изобилно и да ђледам ђа неизмерно.
Јер Он није виђен, ниџи сајледаван само,*

*већ дарује себе сама, смешта се и пребива,
ше појути блага сакривеној у наручју бива;*

Ући у собу своју и затворити врата, дизати руке и хитати Другом: у тајни, празнини, тишини и снажно зазивати ништину, ћутање језика, далеко од испразности света. Удаљен од фолклорних обичаја маса, далеко од теолошких контроверзи доба (које ће га ипак невољно закачити) и дворских интрига престонице (Цариграда), далеко и од претераног занимања за унутрашња дешавања у самом манастиру у ком је пребивао, Симеоново искуство није покушај бежања од живота. Напротив. Било је то кретање у сусрет самој ствари: (живој и неизвесној) игри с Вољеним. Због тога даље теку стихови:

*Јер Он невидљив јесте, ван дохватића руку,
у исти мах ојшљив и неојшљив сасвим.
Но, у рукама ја целој држе они досијојни
и – далеко од недосијојних – у њиховим почива дланима.
Шта ли је све ово?! О чуда! Јер имена нема.*

Други игра игру долажења и одлажења. Воли да се скрива, сасвим се помало откривајући. Час је у рукама, час из њих измиче. У онима који га траже изазива запрепашћеност. Сан или јава? Негде између? Симеона, напослетку, потреса незнање. Нешто страно, чудно, необично се дешава. Нешто несвакидашње. Безимено. Неописиво. Којим језиком, којим речима опевати љубавне игре Другог? Симеон је збуњен. Симеон је задивљен:

*Пошћо бејаш задивљен и жуђаш сачувајши ја,
руку јружаш и замишљаш да трабим и имам ја,
ал' побеге из руку мојих и не задржаш ја.
Исиуњен жалошћу дланове своје ошворих
видевши у њима ојеш оно што прешходно іледах.
О неизрецивој чуда! О необичне шајне!*

Као што љубавник у ноћи пружа руку ка месту вољене, лутајући додиром по еросној географији тела, тако идисинкратични језик овакве поетике тражи да неописиво опише Симеонову жељу спрам Другог. Одакле ова необичност? Симеонова поетика, чини се, представља плод намерне и свесне вишесмислености. Игра речима и синтаксом. Врцавост и субверзивност која успева да помери границе реченог и опеваног. Творба новог језика, новог начина мишљења и писања. Дивљи свет другости растура контуре узвишеног јелинског језика и даје места нечему другом да проговори. „Нова стварност тражи нове појмове“ – говорили су стари. Другости је потребна нова граматица, нова морфологија, нови дах и певање. Како другачије смртничка реч може поднети упад Речи (Логоса)? Како ако не тако што постаје еротизована, дивља и двосмислена:

*Јер занос рађа іламен и іламен заузвраті занос,
а оба оіањ расіирују који істочник је суза.
Оіеш, оіањ бујице умножава, а оне оіањ рађају
іде ромор божанских ме ствари захватіа,
као и стіарање за зайовестіи и наредбе Твоје.*

Пламен, занос и умножавања љубавних игара, за који-ма, неочекивано, следе потоци суза. У свему, известен ромор божанских ствари. Онде где Симеон помиње ромор другости, ту би српски опскурни песник Ђорђе Марковић Кодер рекао „роморанка“: бескрајно разгранати, незауствљиви и унутрашњи ромор чистог језика. Говор самог Логоса, изрицање логосности саме. Логоса који не проповеда на телевизији, нити на друштвеним мрежама себе рекламира, већ Логоса који тихо ромори у ноћи историје и ког је тешко чути од различитих бука које стварају свет. И више од тога, роморење је роморење управо божанских ствари. Које су то ствари? Ствари једне будуће стварности, дах неког новог света који већ сада распаљује жудњу оних који овај дах слуте:

*Као издалека, заиста видех стварности бугуће,
а кад зажелех да их зтрабим, расіали се іламен жудње
и мало по мало іледах оіањ неоіисиви
– најіре у мом уму, а заішим и срцу –
ове божанске жудње који ми сузе іокрену
и неизрециву слаткоћу у њима іружи.*

Поетика логоса клизи ка поетици ероса. Од опипавања рукама, грабљења у огњеним екстазама љубави, слутње нових светова, преко распаљивања унутрашњег пламена и кушања слаткоће. Наиме, слаткоће будућих божанских ствари. Слаткоће Другог и света другости који је у надолажењу. Слаткоће спајања песника и Вољеног. Химна се ближи крешенду, мистичком врхунцу. Симеону као да не преостаје ништа друго него да закорачи у језик еротике, језик тела и поетику библијске Песме над песамама. Како другачије, питамо се и ми са њим, представити ову тајну тајне сусрета с Вољеним? Симеон пева, у заносу се обраћајући Христу:

*Јер иако Те не видех целој, Ти се чишав оікри мени и
будући неірисіуіањ зајеле да сасвим досіуіањ ми будеш.
Ти што си безіраничан свему заиста мален іосіаде,
како у мојим рукама, іако и на мојим уснама,
іоіуі слатких и блиставих дојки саіледаван,
севајући као муња у вршлоту. О необичне шајне!*

Све у свему, Симеон Нови Богослов је – како у своје време, тако и данас – несвакидашња појава. Шокирао је своје савременике, шокира и нас овде и сада као људе које је веома тешко уопште нечим шокирати. Знамо још од Павла да је поетика логоса (али и поетика ероса) сасвим скандалозна. Симеон ће нас, са своје стране, научити још неким ствари-ма. Прва је *бесіуіності*: као недостатак утврђених, прописаних и унапред датих путева ка Другом, нешто попут земље без путних знакова, путева и трагова, као неизвесност преко које треба пролазити. Друга је *безразложності*: као живљење без икаквог „зашто“, као живљење самог живота и постојања, као живота чији је једини циљ живљење саме љубави. Поетика је то, на крају, љубавне игре с Другим, тј. игре престаног мењања, покајања, корачања напред, пролажења, измицања и отворености. Са те тачке гледишта, постоји само један циљ: продужити игру у бескрај.

На Православном богословском факултету

Промоција часописа *Лоїос*

На Православном богословском факултету Универзитета у Београду, 20. априла 2016, одржана је несвакидашња промоција студентског гласила *Лоїос*. С намером да представе нови број часописа, али и да објаве тему следећег, редакција *Лоїоса* позвала је студенте на интерактивну радионицу – у супермаркет!

Знатижеља заинтересованих била је утолико већа што нико, сем организатора и професорског кадра, није знао о чему је реч. Студенти су, наиме, сместили свој супермаркет у једну учионицу. Распоредивши артикле у три рафа: *храна и пиће, култура и забава, духовност*, покушали су да укажу на проблем обесмишљавања ова три најважнија аспекта људског живота. *Ренџи а френд, Снейчејл козметика, Сошл клабинг, Како се ослободити стреса у 5 корака* само су неки од привлачних наслова који су се могли прочитати. Обичне јабуке и крушке описане као рајско воће, чај од коприве као божански напитака, застарели бонтон цитати као сувенир, иритантни „life coach“ као животни учитељ, имали су за циљ да покажу да се иза оваквих наслова крије баналан и бесмислен садржај. Чланови редакције су на овај начин приказали реалност света у ком живимо: у сфери визуализације и све бржег темпа живота, обраћа се пажња на форму и изглед, али не и на садржај. Брзо надирући секуларизам негира метафизику, а као последица јављају се разни сурогати религије, „духовни“ гуруи и разна инстант решења. Истинске потребе искориштавају се маркетиншким триковима и вриштећим насловима. За време трајања радионице, часопис *Лоїос* „лежао“ је неприметно по рафовима, без маркетинга, као сасвим споредна, мада свуда присутна ствар. Искенираном наградном игром организатори су полако водили учеснике до поенте читаве „шараде“. Обећаваши испуњење сваке жеље срећном добитнику, исту су морали и испунити оном који је зажелио смисао. Директор супермаркета му је честитао и пружио најближи *Лоїос*. Телефонски разговор који је уследио између директора и

срећног добитника био је истовремено и кулминација и расплет радње. Свима преко потребан смисао је ту, свуда око нас. Потребно је застати, спознати истински себе и остварити однос са другима ради саопштења Истине, Логоса, смисла присутног у сваком аспект нашег живота. Ова интерактивна радионица је, надајмо се, имала освешћујућу улогу да упозори присутне на трагику живота: често не примећујемо да су нам најбитније ствари „пред носом“.

Дубљи теолошки захват остварен је на самом крају, цитирањем Пролога Јовановог јеванђеља: „У почетку беше Логос, и Логос беше у Бога, и Логос беше Бог...“ (Јн. 1, 1–5). Ово је требало да укаже на неисцрпност и, штавише, свеобухватност термина Логос. Имајући пред очима увек оваплоћеног Христа Спаситеља, не можемо никад изгубити компас ни смисао, већ напротив, можемо проналазити радост у свему што радимо и, на тај начин озарени, можемо успостављати односе са другим људима и научити шта заиста значи бити заједница. Дружењем оствареним кроз промоцију и након промоције, у холу где је посетиоце чекало мини послужење, провејавао је дух заједништва, као и увек где се налази племенита идеја коју има ко да чује.

Марина Ђакић

У Епархији сремској

Савремени приступ тумачењу Светог Писма

У недељу, 17. априла 2016. године, у Храму Светог Пророка Илије у Старој Пазови одржана је промоција нове књиге др Предрага Драгутиновића, објављене под насловом *Који чисти да разуме: шеме из Светог Писма Новог Завета*.

Ово издање доноси текстове у којима су обрађени неки новозаветни проблеми и у којима су предложена тумачења неких теже разумљивих библијских стихова. Текстови из књиге најпре су, у току претходних неколико година, објављени у листу *Православље*, званичним новинама Српске Патријаршије. Књига *Који чисти да разуме*, у којој су ови чланци (укупно 70 новинских прилога на најразличитије теме) сакупљени на једном месту, објављена је у издању Хришћанског културног центра др Радован Биговић и Библијског института Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

Промоцију књиге у Старој Пазови отворио је протојереј Срђан Ђурђевић, старешина Храма Св. Пророка Илије, а публици која је испунила брод цркве потом су се, представљајући ово издање, обратили Ненад Божовић, асистент на Катедри за Свето Писмо Старог Завета Православног богословског факултета Универзитета у Београду, ђакон Радомир Маринковић, вероучитељ и наставни саветник при Одбору за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке, Владимир Пекић, вероучитељ и наставни саветник при Одбору за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке, и аутор, др Предраг Драгутиновић, професор на Катедри Светог Писма Новог Завета на Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

Асистент Н. Божовић је истакао да је веома важно разумети библијски текст и проницати у његов смисао, навевши неке илустративне примере погрешног или нејасног разумевања Светог Писма – због лошег превода, неразумевања контекста итд.

Ђакон Радомир је подвукао значај овог издања, нагласивши да на српском језику постоји мало лите-

ратуре из библистике и посебно егзегезе, и да осим радова из пера Аве Јустина, протођакона Е. Чарнића и Митр. Николаја Мрђе, који су настали у не тако блиској прошлости, безмало и не располажемо неким издањима у којима је приступљено овим проблемима, а посебно не издањима у којима је то учињено на један савремен начин, што чини нову књигу проф. Драгутиновића нарочито актуелном.

Катихета В. Пекић је указао на значај и положај Св. Писма у хришћанству тј. Цркви, и поменуо да није случајно то што се на Часној Трпези у сваком православном храму налази управо Свето Јеванђеље.

Напоследку се присутнима обратио и аутор, проф. др Предраг Драгутиновић, који је укратко изложио историјат настанка ове књиге, настале од чланака намењених свакоме ко је заинтересован за проучавање Речи Божије – који су најпре писани за новине Српске Православне Цркве.

Промоцију је речима захвалности закључио отац Срђан, а по промоцији је настављено неформално дружење предавача из Београда, свештеника старопазовачке Цркве Св. Пророка Илије протојереја Срђана и јереја Николе Деспота и бројне публике, уз разговор на разне библијске теме.

У фебруару ове године промоција ове књиге била је одржана у парохијском дому Цркве Св. Саве у Београду, а почетком марта је иста књига промовисана и у Крагујевцу, у сали тамошње Богословије Св. Јована Златоустог. Премда је ово издање тешко наћи у продаји (књигу је могуће набавити само у књижарама Православног богословског факултета у Београду), књига проналази свој пут до читалаца, наилазећи на топао пријем публике и добијајући позитивне критике.

М. Пејровић ■

Летопис цркве јаловичке

Приредио
протојереј-ставрофор
Бранислав Брана Илић

Духовне вредности и духовни трагови најдуже трају. Све друго, пре или касније, покрива тама пролазности и заборавља. То лепо показује труд и дело, које је пред нама, високопречасног протојереја-ставрофора Бранислава Илића – *Летопис цркве у Јаловику*. Храм Светог Апостола и Евангелисте Луке у Јаловику много памти и дуго траје. Кроз овај Летопис овај храм је проговорио о себи и онима који су у њему у последњих три стотине и више година били свештенослужитељи, и свих који су у њему налазили духовну утеху и окрепљење. На срећу, сачувано је доста писаних и усмених трагова о овом храму тако да проти Браниславу није било тешко да све те податке прикупи, уреди, документује, илуструје и тако учини доступним ширем кругу читалаца и знатижељника који се занимају за нашу духовну прошлост. Летопис по годинама, из једне у другу и следећу говори, не само о храму већ о људима, народу као живој Цркви, који је богомољу градио, о њој се старао, храм улепшавао и украшавао, у храму налазио духовну утеху и охрабрење, и у добру и у тешким временима и тренуцима. Летопис по годинама, летима Господњим прати црквенонародни живот у свим његовим битним сегментима, али увек са нагласком на његовој духовно-просветној страни. Како је храм грађен и одржаван, дограђиван и обнављан. Наводе се имена људи и породица, народних градитеља и неимара, обичних људи јаке и искрене вере оданих прадедовској вери и хришћанским обичајима. Храм је био средиште и сабирно сочиво свеукупног народног живота и постојања, и у мирним временима, и у не-

вољама поготово. Из овог Летописа кратко и јасно, веома прегледно ишчитава се све оно најважније што се дешавало у нашем народу у Јаловику и околним селима. Без улепшавања, једноставним народним и добро разумљивим језиком летописци у сегментима дају слику народне душе и народне православне хришћанске вере која нас је одржала. За мало старије читаоце који, рецимо, памте другу половину 20. века и последњих петнаест година, занимљива су запажања нашег летописца, не само за догађаје везане за овај храм, већ и за наша свенародна збивања: земљотреси, поплаве, кишне и сушне године, родне године, прослава великих празника код храма, високе посете од стране надлежних Епископа; једном речју, у Летопису су своје место нашли и догађаји из наше најновије историје: распад државе, грађански рат, смена патријараха, избори нових епископа, као и други важни догађаји којима је обележен наш новији црквено-народни живот. Осећај за такве податке и остављање писаних трагова има прота Бранислав јер је више од 40 година парох у Јаловику, добро познаје и прати народну душу и пажљиво бележи сваки њен духовни трептај. Објављивањем овог Летописа отима се од заборавља и предаје нараштајима који долазе богата духовна прошлост, не само овог храма и парохије. По оној народној, оно што није записано то и не постоји. Надамо се да ће духовни живот парохије у Јаловику наставити да се развија и цвета по узору на славне претке који су знали и у много оскуднијим и тежим временима да сачувају веру и душу. Писац овог дела остаје за сва будућа времена крупним словима уписан као свештеник народни, као духовник ревносни и добри пастир који је усрдно напасао на духовним ливадама Богом поверено му стадо благочестивог народа Српског у Богом спасавајућој парохији Јаловичкој, а под духовном и небеском заштитом Светог Апостола и Евангелисте Луке, који, не случајно слови као први

новозаветни историчар Цркве – писац Дела апостолских и трећег канонског Јеванђеља. И сам је као писац био веома обазрив и критичан јер у уводу Дела апостолских каже да је „испитавши све од почетка“ записао оно што је видео и чуо од оних који су од почетка били сведоци и очевици свега што је Господ Христос чинио и говорио (Дап. 1, 1–3). *Летопис цркве у Јаловику* значајан је допринос проучавању наше нововековне црквене историје уопште. Он је добра основа и полазиште за писање аналитичке и синтетичке историје зато што садржи много конкретних података, докумената, имена значајних личности, региструје многе материјалне остатке, статистичке податке о народу и становништву, о школству, свештеницима, учитељима. Овде, као уопште не само код нас, није просто могуће одвојити народну од црквене историје. То се најбоље види када прота доноси податке о школи у Јаловику и другим местима. И овде се потврђује наша пословична, народна изрека да смо увек имали „олтар знања (школу), код олтара веровања“ (храм или манастир).

Молитвама Светог Апостола и Евангелисте Луке,

Господе Исусе Христе, Боже наш, спаси и помилуј нас! Амин.

Протојереј-ставрофор
др Радомир В. Појовић

Протојереј-ставрофор
др Радомир Поповић

Свето Предање у историји

Зборник радова из историје Цркве
Београд : Православни богословски
факултет, Универзитет, Институт
за теолошка истраживања, 2015
(Нови Сад : Артпринт)

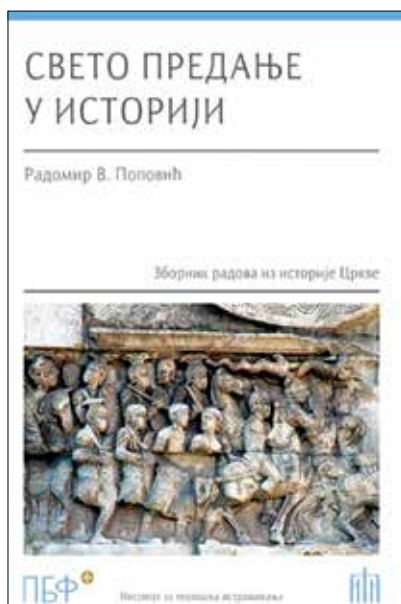
320 стр. ; 22 cm

ISBN 978-86-7405-168-9

Институт за теолошка истражи-
вања Православног богословског
факултета Универзитета у Београ-
ду крајем 2015. године објавио је
зборник радова из историје Цркве
Свето Предање у историји, ауто-
ра протојереја-ставрофора др Ра-
домира Поповића, дугогодишњег
редовног професора на катедри за
историју Цркве. У овом зборнику
су сакупљене већ објављене студи-
је из области опште и националне
црквене историје, али и чланци на
актуелне теме из савремене исто-
рије Цркве.

У зборнику су публиковане два-
десет и пет студије које тематски
могу бити подељене у поглавља:
теме из ошће историје Цркве (од
4. до 10. века, са посебним освртом
на обележавање јубилеја Милан-
ског едикта и поводом хиљадугоди-
шњице од упокојења Светог руског
кнеза Владимира), затим *теме из
историје српске Цркве* (истакнуте
анализе периода Светог Симеона
Мироточивог и Светог Саве); и тре-
ћи део зборника заузимају *осврћи
на анализу црквених уступа и ме-
ста Цркве у земљама Европске Уније*
(на примеру Грчке и Финске) и *на
будући Свети и велики сабор право-
славне Цркве*.

У првом делу аутор се бави исто-
ријским личностима, и то: Светим
Константином, Фотином Сирми-
јумским, ранохришћанским Све-
титељима на тлу источног Илири-
ка, Јованом Касијаном, Севиром
Антиохијским, Светим Фотијем

Цариградским, Светим руским
кнезом Владимиром. Уз то, аутор
као уредник едиције *Свети Оци у
преводу на српски језик*, читаоцима
дарује и уводне студије и предго-
воре превода, а пише о Етерији и
Јерониму Стридонском. У другом
делу проф. Поповић доноси ана-
лизе Хиландарског и Студеничког
типика на тему односа ктитора и
игумана и послушању игумана, а
затим и описује црквено-државни
сабор у Жичи 1220. године. Трећи
део зборника је доказ да истори-
ја – као учитељица живота – мора
да се сагледава са много аспеката
како би у савременом свету пону-
дила одговоре на сва искушења.
Аутор зборника анализира црквене
уставе Грчке и Финске и покуша-
ва да одговори на могућа питања у
вези са Црквом, ако би Србија би-
ла прикључена Европској Унији;
а затим истиче десет тема које су,
још од 1976. године, елабориране
у предсаборским седницама и које
би требало да буду на дневном ре-
ду будућег Светог и великог сабора
православне Цркве.

Аутор у овом зборнику показује
правилно донете закључке происте-
кле из историјске методологије,
тако да сабране студије могу да
буду коришћене за даља истражи-
вања, односно да их студенти Пра-
вославног богословског факултета
и Филозофског факултета – од-
сек историја, уз истраживаче свих
историјских института, користе и

науче и нова факта и како се пра-
вилно користе историјски изво-
ри, као основно начело историјске
методологије, уз помоћ студија о
датјој теми. Зато овај зборник пре-
поручујемо и студентима и ђаци-
ма, али и научним сарадницима и
истраживачима, да спознају да Бог
учествује у историји и да ће уче-
ствовати до испуњења времена.

Бакон мр Ивица Чаировић

Антоније Ђурић

Србији срце на дар: како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс

Београд : Православље – новине
Српске Патријаршије ; Крагујевац :
Духовни луг, 2016

(Нови Сад : Артпринт)

228 стр. ; илустр. ; 21 cm

ISBN 978-86-89361-46-9

Нова књига Антонија Ђурића о
страдању Срба и Србије у 1. свет-
ском рату и великом српском
пријатељу Арчибалду Рајсу мо-
же се поручити путем телефона
064/22-444-77 и 034/30-50-70.

Сазнајте историју Србије која је
дуго прећуткивана!

ВОЛОС

Конференција о страдању Рома у 2. св. рату

На позив Митрополита димитријадског Игнатија, Владика пакрачко-славонски Јован, председник Одбора за Јасеновац Светог Архиепископског Сабора наше Цркве и председник Управног одбора Музеја жртава геноцида у Београду, боравио је 8. и 9. априла 2016. године у Волосу.

Повод за ову посету било је учешће на међународној конференцији о страдању Рома у Другом светском рату, коју је организовала Митрополија димитријадска.

Извор: Епархија славонска

БИЈЕЉИНА

Предавање Еп. Игнатија

Епископ браничевски др Игнатије (Мидић) одржао је у недељу, 10. априла 2016. године, предавање у бијељинском Центру за културу – у оквиру Великопосног циклуса предавања на општу тему „Покајање за Васкрсење“.

Уваженог госта поздравио је домаћин Епископ зворничко-тузлански Хризостом. Истакавши потребу јачања братских односа Епархије зворничко-тузланске и Епархије браничевске, Еп. Хризостом је у име свих присутних и пуноће поверене му Епархије заблагодарио Еп. Игнатију.

Епископ Игнатије је беседио о разлици између биолошког и еклисијалног рођења, нагласивши да се од крви и тела рађамо за смрт, а да се водом и Духом Светим рађамо за живот. Он је истакао неразделиво јединство крштења, миропомазања и Евхаристије, кажујући да се упорним пастирским радом може превазићи погрешна пракса у којој су наведени догађаји изоловани једни од других. Еп. Игнатије је казао да је потребно воспоставити институт ка-

тихумената у којем би се кандидати за крштење, учећи се науци Господњој, васпитавали у аутентичном искуству Цркве.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

ПИРОТ

Конференција о избеглицама

Тродневна 22. конференција Међународног фонда јединства православног народа, на тему „Хришћанско схватање проблема избеглица у светлу актуелне стварности“, одржана је у Пироту од 11–13. априла 2016. године. Конференција је одржана у пиротском Дому културе.

Учесници конференције посетили су 12. априла 2016. године манастир Суково. Након упознавања са историјатом и обиласка манастира, гостима је постављена великопосна трпеза.

Извор: Епархија нишка

ТРЕБИЊЕ

Концерт у Саборном храму

Са благословом Епископа захумско-херцеговачког Григорија, а у организацији Православног богословског факултета, Епархије захумско-херцеговачке и Црквене општине Требиње, 14. априла 2016. године у Храму Светог Преображења Господњег у Требињу одржан је концерт Хора смера за црквену музику и појање Музичке академије Универзитета у Источном Сарајеву.

Диригент хора је професор мр Раде Радовић. Концерту су, уз бројну публику, присуствовали и Епископ захумско-херцеговачки Григорије, декан Богословског факултета у Фоци протојереј Дарко Ђого и проф. др Богољуб Шијаковић.

Хор Смера за црквену музику и појање Музичке академије Универзитета у Источном Сарајеву серијом целовечерњих концерата у ви-

ше градова обележава 15 година од оснивања. Ову турнеју хор је започео концертом у Саборној цркви у Сарајеву – у знак захвалности и сећања на блаженопочившег Митрополита дабробосанског Николаја, оснивача овог камерног хора. Митрополит Николај је дао велики допринос у развоју просветног рада у Цркви, а одиграо је кључну улогу у оснивању Смера за црквену музику и појање на Музичкој академији у Српском Сарајеву 1998. године. Три године касније иницирао је оснивање овог камерног хора – идеју коју је у дело спровео мр Раде Радовић, редовни професор на Музичкој академији у Источном Сарајеву, главни руководилац и диригент ансамбла у петнаестогодишњем периоду његовог рада. Блаженопочивши Митр. Николај био је и професор на Музичкој академији Универзитета у Источном Сарајеву, а његово истинско покровитељство над овим хором допринело је значајним резултатима које је ансамбл, вишеструки лауреат бројних међународних хорских такмичења, остварио у деценији и по свог деловања.

Извор: eparhija-zahumskohercegovaacka.com

БЕОГРАД

Такмичење из веронауке

У суботу, 16. априла 2016. године, у Београду је одржано градско такмичење из веронауке. Победници општинских такмичења сусрели су се у Цркви Светог Василија Острошког на Бањици. Право на учешће у финалном такмичењу су стекли ученици Прве београдске гимназије, Шесте београдске гимназије, Тринаесте београдске гимназије, Школе за дизајн и Правно-биротехничке школе. Комисију су чинили презвитер Вукашин Милићевић, ђакон Анђелко Додер и вероучитељ Милинко Милићевић.

Такмичење је организовано у форми квиза у коме су тимови шко-

СВЕЧАНА СЕДНИЦА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Хоће ли се наћи паре за Матицу српску?

У суботу, 16. априла ове године одржана је 128. свечана и изборна седница Матице српске, која се одржава након сваке четврте. Ове године навршава се равно 190 година од њеног оснивања, и 152 од дана када је пароброд капетана Хоровића са књигама из Пеште пристигао у Нови Сад.

Присутне је најпре поздравио председник МС проф. др Драган Станић, упутивши добродошлицу потпредседнику САНУ, председнику огранка САНУ у НС, деканима, те представницима института, научних – културних и образовних институција, и осталим Матичарима – којих је тога дана било 294.

Како то у српској традицији ваља и доликује, најпре је реч добио Владика бачки др Иринеј. Он је изразио своју радост, част и задовољство што присуствује овом скупу, али је напоменуо да му нису непознате тешкоће кроз које у последње време пролазе многе културне институције, јер кроз такве исте, али можда у мањој мери, пролази и сама Црква. Констатовао је да то, на жалост, долази из људског неразумевања, можда и суете. Но, ипак је нагласио уверење да ће све те институције испливати и наставити да служе неговању вредности које не пролазе. Призивајући Божији благослов на све окупљене, њихов рад и добре одлуке поручио је на крају да увек могу да рачунају на Српску Православну Цркву и Епархију бачку.

Потпредседник САНУ, проф. др Љубомир Максимовић, је поздравио госте у име институције из које долази и у име академика Владимира Костића, председника. Истакао је да је САНУ млађа сестра Матице српске, али да су одувек, а сада и наглашеније много ближе и јединственије на свом заједничком задатку.

Потом су уследили извештаји о четворогодишњем раду Матичиних установа.

Председник МС је у уводу протекли период (2012–15) окарактерисао као леп, али и тежак. Напоменуо је да је нарочито тешко стање било у последње две, а поготово у 2015. години, због комуникације са надлежним министром за културу. Међутим, закључио је да је Матица ипак очувала све сегменте деловања – оне без којих не би била то што јесте, чувајући матичарски дух у домаћем и међународном оквиру.

Досадашњи председник надзорног одбора за финансије Живко Киселички узимајући реч завапио је: „Господо, пара нема, а оне су основне за рад.“ Додао је

да се Матица финансира из буџета Републике Србије, нешто из Покрајине Војводине и из градског буџета, међутим утврдио је да је сваки динар који је стигао, потрошен тамо где му је било место.

Потом је следио извештај о четворогодишњем раду и резултатима које је постигла Библиотека МС која се развија од богатог наслеђа старе и ретке књиге. Настављен је рад на уређењу, обради, заштити и презентацији своје збирке фонда ретке књиге. У протеклом периоду усавршили су рад виртуелне библиотеке, те су одржали и покренули стручне течајеве. Рађено је и на рестаурацији и конзервацији књига. Сарађивало се са 300 институција из 60 земаља света.

Галерија МС је, такође, остварила све предвиђене задатке. Извршена је адаптација зграде, и унапређени су услови простора за чување и излагање. Уређен је суверенски простор, као нова могућност чувања. Увећан је фонд предмета, реализоване су изложбе које прате каталози, студије и монографије. Ради се на дигитализацији, стручном усавршавању запослених. Клуб пријатеља ради, као и фејсбук и онлајн Музеј.

Издавачки центар МС је радио у складу са статутом и дугорочним програмом. У току су две едиције – антологијска едиција „Десет векова српске књижевности“ и едиција „Матица“ где аутори, по позиву уредништва дају своје књиге.

Након избора кандидата, Матичари су у жељи да још једном обавесте српску и јавност у дијаспори о тешком положају своје древне и дичне институције, издали и Саопштење које доносимо у целости:

Изражавамо забринутост због одсуства системског финансирања календарних пројеката и још Српске енциклопедије. Истовремено скрећемо пажњу да би било неопходно да се убрза повратак имовине Матице српске и њених задужбина. Само одмереном, добро промишљеном културном и научном политиком може се обезбедити да Матица српска и даље успешно обавља своју грађоцену мисију усмерену на очувању културног идентитета српског народа и његовој укућној наредности.

мр Биљана Цинцар Костић

ла састављени од по пет ученика одговарали на питања. У срдачној и пријатној атмосфери ученици су потврдили изузетно висок ниво знања. Тај податак потврђује и апсолутно изједначено такмичење у првих седам кругова питања. На крају, пр-

во место су освојили ученици Школе за дизајн, другопласирани су ученици Правно-биротехничке школе, док су се на трећој позицији нашли ученици Шесте београдске гимназије. Још једном наглашавамо и похваљујемо знање и труд ученика и

наставника. Оно што посебно радује јесте неформалан и ведар приступ ученика током и после такмичења, које је протекло без било каквих замерки или приговора. Такође, три првопласирана тима су добила пригодне награде.

ИЗРАЕЛ

Црквени великодостојници код председника

У среду, 13. априла 2016. године, израелски председник Рувен Ривлин састао се са вођама Цркава и верских заједница Јерусалима као представницима хришћана у држави Израелу. На састанку, који је одржан у Председничкој палати, вођена је занимљива дискусија између црквених великодостојника и председника Ривлина о инцидентима фанатичног насиља који врше екстремни верски и политички појединци и групе, и локално и на међународном плану, као и о начинима борбе против њих. У току састанка окупљенима се обратио и Патријарх јерусалимски Теофил.

Извор: Јерусалимска Патријаршија / сц.срб

ФИР – ЕЛБАСАН

Устоличење двојице митрополита

Митрополит црногорско-приморски Амфилохије присуствовао је 16. априла 2016. године устоличењу Митрополита Аполоније и Фира Николаја у Саборној цркви Светог Ђорђа у Фиру у Албанији.

Митрополит Николај је више година био викарни епископ Архиепископа Тиране, Драча и све Албаније Анастасија, који је и обавио устоличење уз саслужење чланова Синода Православне Цркве у Албанији.

АЈСЛЕБЕН

Отворен Лутеров архив

У Ајслебену (Саксен-Анхалт) је у петак, 8. априла 2016. г., отворен Лутеров архив. Здање архива је саграђено 1861/62. г., и последње две и по године било је санирано и реновирано за 1,45 милиона евра, саопштила је у среду Фондација за очување Лутеровог наслеђа у Витенбергу. Убудуће ће архивска збирка ове Фондације, као и библиотека Цркве Св. Андреје, бити смештена у њему. Ајслебен је место рођења и смрти реформатора Мартина Лутера (1483–1546).

„Лутеров архив показује јасно да архиви нису пасивна, већ активна места на којима се историја и свест друштва негују“, изјавила је поводом отварања ове институције савезна министарка за изградњу Барбара Хендрикс. Ово министарство је у заједници са градским буџетом Ајслебена финансирало трошкове санације и обнове ове историјске зграде, која је читавих 20 година стајала ненасељена, да би почев од 2005. године у њој била смештена Фондација за очување Лутеровог наслеђа.

Припремио: Проф. др. Зоран Андрић

Митрополит Амфилохије је поздравио новоустоличеног Митрополита Николаја у име Српске Патријаршије

и даривао га архијерејском панагијом у знак јединства и братске љубави наших Цркава. Митрополија Аполоније и Фира је новооснована митрополија. Досад је та област припадала Митрополији Берата.

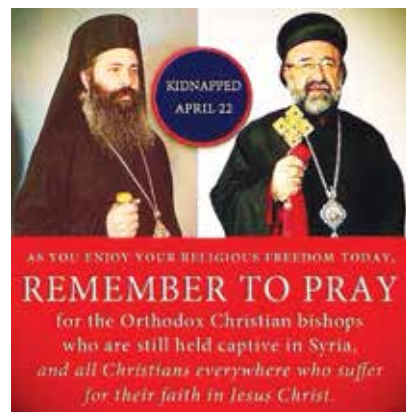
Сутрадан, у недељу 17. априла 2016. г., у Цркви Светог Николе у Елбасану устоличен је Митрополит Елбасана, Шпате и Либражда Антоније. Новоустоличени Митрополит је неколико година био викарни епископ Архиепископа Анастасија, а столоваће на новооснованој Митрополији која је до сада територијално била део Архиепископије Тиране и Драча.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

СИРИЈА

Неизвесна судбина киднапованих архијереја

Прошло је две године од када су двојица угледних хришћанских

архијереја отети од терориста у Сирији.

Двојицу црквених великодостојника, сиријског древноправославног Архиепископа Јохана (Ибрахима) и православног Архиепископа Павла (Јазигија), отели су оружани нападачи априла 2013. године када су се архијереји враћали са турске границе у резиденцијални град Алепо. Од тада је њихова судбина неизвесна.

Брат једног од двојице отетих – који је и сам православни црквени великодостојник (Патријарх антиохијски Јован), постојано скреће пажњу медија на овај случај, док с друге стране, према његовим речима, „свет ћути“. „Ми се надамо да су епископи живи, али, нажалост, свет ћути и нико није пружио доказе за то“, рекао је православни Патријарх

СА САСТАНКА ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКОДОСТОЈНИКА НА ЛЕЗВОСУ

Заједничка изјава Папе Фрање, Патријарха васељенског Вартоломеја и Архиепископа атинског и све Грчке Јеронима II

Ми, папа Фрања, Патријарх васељенски Вартоломеј и Архиепископ атински и све Грчке Јероним, састали смо се на грчком острву Лезвосу да бисмо пројавили своју велику забринутост поводом трагичне ситуације великог броја избеглица, миграната и азиланата који су дошли у Европу бежећи од конфликтних ситуација, а у многим случајевима, и свакодневних претњи њиховом опстанку. Светско мњење не може да игнорише огромну хуманитарну кризу коју су изазвали ширење насиља и оружаног сукоба, прогон и расељавање верских и етничких мањина, и искорењивање породица из њихових домовна кршењем њиховог људског достојанства и темељних људских права и слободе.

Трагедија насилене миграције и расељавања погађа милионе, и у основи је криза човечанства, позив за одговор солидарности, саосећања и великодушности. Са Лезбоса апелујемо на међународну заједницу да смело одговори при суочавању са овом масивном хуманитарном кризом и узроцима који су је изазвали, кроз дипломатске, политичке и добротворне иницијативе, и кроз удружена залагања, и на Блиском истоку и у Европи.

Као вође својих Цркава, ми смо уједињени у својој жељи за миром и у својој спремности да промовишемо решење сукоба кроз дијалог и помирење. Док поздрављамо напоре који су већ постигнути да би се пружила помоћ и брига избеглицима, мигрантима и азилантима, ми позивамо све политичке лидере да упосле сва могућа средства како би појединци и заједнице, међу којима и хришћани, остали у својим домовинама и уживали основна права на живот у миру и безбедности. Шири међународни консензус и програм помоћи хитно су неопходни како би се подржала владавина права, одбранила основа људска права у овој неодрживој ситуацији, да би се заштитиле мањине, да би се обуздали трговина људима и кријумчарење, да би се предупредиле небезбедне руте, попут оних преко Егејског мора и целог Средоземља, и да би се развиле безбедне процедуре поновног насељавања. На овај начин моћи ћемо помоћи оним земљама непосредно ангажованим у задовољавању потреба многих наше браће и сестара у невољи. Посебно изражавамо своју солидарност са народом Грчке, који је, упркос својим сопственим економским тешкоћама, великодушно одговорио на ову кризу.

Заједно и снажно апелујемо за окончање рата и насиља на Блиском истоку, за праведан и трајан мир и часни повратак оних који су били приморани да напусте своје домовне.

Тражимо од верских заједница да повећају своје напоре и приме, помогну и заштите избеглице свих вера, и да верске и грађанске службе помоћи раде на координацији својих иницијатива. Где год постоји потреба, тражимо од свих земаља да продуже привремени азил, да пруже статус избеглица онима који испуњавају услове за то, да наставе своје напоре у помоћи и раде са свим мушкарцима и женама добре воље за брзи крај сукоба који је у току.

Европа се данас суочава са најозбиљнијом хуманитарном кризом од краја Другог светског рата. Да би удовољила овом озбиљном изазову, апелујемо на све следбенике Христове да имају на уму речи Господње на основу којих ће нам се једног дана судити: „Јер огладнех, и дасте ми да једем; ожеднех, и напојисте ме; гост бежах, и примисте ме; го бежах, и оденусте ме; болестан бежах, и обиђосте ме; у тамници бежах, и дођосте к мени... И одговарајући цар ће им рећи: заиста вам кажем: кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте.“

Одбраном основних људских права избеглица, азиланата и миграната, и многих маргинализованих људи у нашим друштвима, желимо да испунимо мисију Цркава да служе свету.

Наш састанак данас је имао сврху да помогне стицање храбрости и наде онима који траже склониште и свима онима који их дочекују и помажу њима. Позивамо међународну организацију да учини да заштита људских живота има предност на сваком нивоу, и да подржи инклузивну политику која би обухватила све верске групе. Ужасна ситуација свих оних који су под ударом садашње хуманитарне кризе, укључујући тако пуно наше хришћанске браће и сестара, тражи од нас непрестану молитву.

Лезвос, 16. април 2016. г.

Извор: Васељенска Патријаршија
(превод: Информативна служба СПЦ)

антиохијски Јован о годишњици њиховог нестанка.

И док се свуда у свету изражава забринутост за њихову судбину, нијед-

на група није преузела одговорност за њихову отмицу.

„Пробали смо да преговарамо са онима који могу помоћи, али, на-

жалост, владала је гробна тишина,“ рекао је Патријарх Јован, брат Архиепископа Павла.

Извор: ОСП / Информативна служба СПЦ

У ОСТРОГУ

Митрополиту на дар

Двери скита острошког манастира Јован До, у недељу, 10. априла 2016, на празник храмовне славе Светог Јована Лествичника биле су отворене верном народу, као и представницима агенције СПЦ „Добročинство“ из Београда са директором Драганом Вукићем на челу, који су превалили дуг пут како би манастиру Острог и Митрополиту црногорско-приморском др Амфилохију уручили дар – икону Свете Тројице са уграђеном честицом Мамвријског дуба.

Икона је израђена у традиционалном маниру византијске иконографске уметности, оригиналним ауторским потписом иконографа Бојана Јуришића. За узор и темељити предложак послужила је поставка чувене Тројичине иконе Андреја Рубљова. Благослов Мамвријског храста, праоца Аврама и библијских догађаја који су се под њим десили стигао је у Црну Гору да вечно буде са свима онима који са побожношћу прилазе светој икони и честици Мамвријског дуба у њој.

Митрополит Амфилохије је благодарно на лепом дару и великом благослову и казао да ће икона једно време бити у манастиру Острог, а да ће потом бити постављена у великом Саборном храму Светог Јована Владимира у Бару, чије је свеправославно освећење најављено за 25. септембар ове године, када се очекује да град подно Румије угости Васељенског, Московског и Српског Патријарха.

„Хвала на дивном дару засејаном Мамвријским дубом. Дуго већ „Добročинство“ шири љубав, као и добротворну и васпитно-просветну мисију...“ – казао је Високопреосвећени Митрополит Амфилохије.

Извор: Добročинство

У ЛЉУБЉАНИ

Духовне вечери

Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије одржао је у суботу, 16. априла 2016, у парохијском дому у Љубљани, предавање на тему „У сусрет Васкрсу“, у оквиру циклуса Духовних вечери ЦО у Љубљани.

Велики број вјерника окупио се у великој сали парохијског дома да чује живо свједочење свога архипастира, који је говорио о радости Христовог васкрсења и посту као припреми и уводу у ту радост.

Говорећи о Великом посту, Митрополит је нагласио да је он израз унутарње духовне потребе и специфичан период припреме за сусрет са догађајем васкрсења Христовог из мртвих, када се ми духовно припремамо да бисмо могли и да разумијемо и да прихватимо тај догађај.

„Васкрсење Христово је највећи празник, јер је Христос побиједио смрт и то је основно питање наше вјере. Основно и суштинско питање за све људе отада постоје је питање живота, односно смрти – ако је смрт посљедња и коначна тачка наше егзистенције, онда је, уствари, живот својеврсна илузија. Ако је смрт посљедња перспектива, све је онда бесмислено, бесмислена је љубав и човек је најтрагичније биће управо онда када воли“, рекао је Митрополит.

Високопреосвећени је посвједочио да је празник Васкрсења Христовог празник побједе над смрћу, те да Црква искључиво и само због тога и постоји као Његово тијело, зато што смо ми створени за живот. Смрт постоји као историјска реалност и својом интервенцијом у историји Бог долази да побиједи смрт и оставља Цркву као радионицу живота, простор присуства Божијег и присуства залога побједе над смрћу.

Он је истакао да ми, окупљајући се и на овом мјесту и на богослужењима, не прихватамо смрт као посљедњу станицу нашег живота, јер у нама постоји дубља глад за животом, односно вјечношћу, а то је глад за љубављу према онима које волимо читавим својим бићем и који нам живот значе.

„Христос је побиједио смрт и зато треба да се молимо да нам Господ отвори духовне очи, да нам отвори срце да ту тајну појмимо и усвојимо, јер онда ћемо, овдје и сада, живјети вјечношћу и неће постојати ништа што може да нас поколеба до те мјере да постанемо очајни, што ће нас довести дотле да ћемо у било чему што нам се деси у животу пронаћи неки смисао и видјети прст Божји и свугдје ћемо видјети шансу за себе, да се потврдимо као боголике личности и као људи који су аутентични, који воле Бога, али и свакога човјека и читав свијет“, поучио је слушаоце Митрополит Порфирије.

У МОСТАРУ

Посјета на високом нивоу

Премијер Владе Републике Србије Александар Вучић посјетио је, 12. априла 2016, сједиште Епархије захумско-херцеговачке у Мостару, гдје се сусрео са Епископом Григоријем и мостарским свештенством. Након разговора у Владичанском двору, Александар Вучић је са домаћинима обишао градилиште Саборног храма, којом приликом је рекао да

„желимо да помогнемо онолико колико можемо обнову Саборног храма. Драго ми је да у томе може да

учествује Република Србија, што је добро за сва три народа“.

Владика Григорије је рекао како је посјета Александра Вучића Мостару веома значајна.

„Много се протеклих година говорило о нашој несрећи која се догодила у протеклом рату и много пута је стављан жиг и на Србе и Србију као неке људе који неће мир на овим просторима, али све оно што данас видимо је супротно томе. Можемо да кажемо да смо ми сад у позицији људи који су у мањини и над којима се покушава доминирати. Наш утисак након разговара са премијером Србије је да он својом посјетом исказује своју бригу и љубав према нама. Ми смо аутохтон народ у Мостару и у долини Неретве и наравно да знамо да су такви исти народи и Бошњаци и Хрвати. Ако не буде живота за Србе, неће га бити ни за друге. Нећемо да се убијамо, да рушимо, хоћемо да градимо и хоћемо да изградњом ове цркве покажемо да је свако рушење промашај и гријех. Ако изградимо ову цркву, тиме ћемо свима који су је рушили рећи да је то глупост и да све оно што је срушено треба да буде изграђено, да се не убија нити чини зло. Наше опредјељење, Срба у долини Неретве, је да живимо са нашим сусједима и тај ће пут побједити“, казао је Епископ Григорије.

Извор: Епархија ЗХиП

У ПРИШТИНИ

Скрнављење светиња

Храм Христа Спаса у Приштини, 14. априла 2016, поново је оскрнављен. Приштински портал *Индексонлајн* објавио је фотографије пењања двојице младића на још незавршеном православном храму, наводећи да се ради о „алпинистичком изазову, до врха православне цркве у Приштини.“

Заменик косовског премијера Бранимир Стојановић најоштрије је осудио ово, још једно у низу многобројних скрнављења која су се догодила на још незавршеном Храму Христа Спаса у Приштини.

„Након многобројних скрнављења, претварања храма у јавни тоалет, боравка бескућника, снимања неприкладних спотова, Храм Христа Спаса

АПЕЛ ЗА ПОМОЋ МИШИ

Седамнаестогодишњи Милош из Београда има тежак облик тумора (Hemangioma firefield). Хитно му је потребна операција у Америци на клиници Shriners Hospitals for Children-Galveston. За лечење је потребно 10.000 евра.

Породица мора да сакупи новац до јуна зато што тада Милош пуни 18 година и губи право да се оперише на овој специјализованој клиници за децу. Тумор је до кости захватио ткиво усана, носа и уха, тиме онемогућивши Милоша да нормално једе и дише.

Помоћ Миши можете уплатити на рачуне:

Девизни:

250-1430012071210-90;

IBAN/PC35250143001207121090

Динарски:

250-1430018041500-76

EUROBANK

Correspondent Bank

SWIFT – BIC: BKTRUS33XXX

Name: DEUTCHE BANK TRUST COMPANY AMERICAS

City, Country: NEW YORK, UNITED STATES

Account with Institution / Beneficiary's Bank

SWIFT – BIC: ERBKRSBGXXX

Name: EUROBANK AD

Street: VUKA KARADZICA 10

City, Country: BEOGRAD, SERBIA

Beneficiary

IBAN / Account Number: /RS35250143001207121090

Name: ZORICA BANICEVIC CURMAN

Street: TRSCANSKA 018

City, Country: BEOGRAD, ZEMUN

је опет на мети оних који не поштују светиње. Два мушкарца која су се попела до врха цркве, не поштујући ни цркву, ни православне вернике, тешко да поштују и своју веру“, навео је Стојановић у реаговању.

Непознати мушкарци су се попели до највише куполе недовршене светиње чији кључ још увек није предат Епархији рашко-призренској, потврдио је за Радио Слово љубве парох приштински Дарко Маринковић и истакао да главни циљ мора бити да се црква приведе својој намени, тј. да се у њој врши свето богослужење.

„На наше молбе наилазимо само на – одбијање“, каже отац Дарко и наглашава да је на Косову и Метохији

присутно све веће исељавање српског живља због јако тешких услова живота, школска одељења се смањују, школе се гасе. Ипак, Црква се и даље труди да остане стожер српског православног бића на Косову и Метохији.

Извор: www.rts.rs; Радио Слово љубве

У ЕПАРХИЈИ БАЧКОЈ

Награда „Лаза Костић“

На овогодишњем Међународном салону књига, који је отворен на Новосадском сајму, издавачка установа Епархије бачке *Беседа* примила је награду „Лаза Костић“ за издавачки подухват године – *Дела Светиој Григорију Паламе* у осам књига.

О овом делу, 14. априла 2016, говорили су Епископ бачки Иринеј, протојереј-ставрофор Миливој Мијатов, архијерејски намесник новосадски први, као и протојереј Милован Милодраговић, парох новосадског Светоуспенског храма.

Владика Иринеј је нагласио да је богословски, духовни и културни значај *Дела Светиої Григорија Паламе* изузетан данас, у 21. веку, у хришћанском савременом богословљу и многим другим областима надахнутим богословљем – уметности, књижевности, архитектури. „Сва његова теологија, теологија Цркве са његовим личним печатом и изразом јесте у одређеном смислу изузетна библијска теологија. Његово огромно дело, а и дела других отаца и учитеља Цркве, могу се посматрати као опширна тумачења Светог Писма Новог Откривења, које називамо Светим Писмом“, рекао је Епископ Иринеј. Владика је још казао да се радује „што нас је Бог удостојио да *Беседа* буде издавач тако значајног, осмотомног *Дела Светиої Григорија Паламе*“.

Програмски директор Салона књига Мирослав Алексић прочитао је образложење жирија за доделу награде за издавачки подухват године, у ком је наведено да Паламино богословско наслеђе у себи истовремено сабира теоријско, философско и практично литургијско предање. Сваки том садржи богате, неподељене регистре, детаљно обрађене текстове омогућавајући тако читаоцу да разуме богословски и историјски контекст настанка ових дела.

Извор: Епархија бачка

УАЕМ

У сусрет Васкрсу

Приредба за децу, ученике из Сокобањске, Браће Јерковића, Новог Београда и Јајинаца „У сусрет Васкрсу“ у организацији православног часописа за децу *Светосавско звонце*, одржана је 14. априла 2016, у Патријаршији српској. Сабрање деце, појаца Богословије Светога Саве и организатора, почело је најпре у порти Саборне цркве, где су учеснике дочекали студенти Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

Ученици су у цркви целивали мошти Светих кнежева Лазара и Стефана и Св. Јована Шангајског.

Догађања у Патријаршијској сали почела су у 19.30 часова у организацији часописа који ученици користе по одобрењу Министарства просвете као помоћно средство у настави веронауке. Текстови који су рецитовани и певани, настали из пера ђака који похађају веронауку, такође су објављени у *Светосавском звонцу*. Улазнице за приредбу осликали су ученици ОШ Дринка Павловић из Београда. Водитељи програма били су студенти Светлана Гибовић и Никола Адам и ученици Маша Стојаковић и Сандра Јанус.

Извор: www.spc.rs

У БЕОГРАДУ

Изложба о ливањским Србима

Са благословом Патријарха српског Иринеја, а на иницијативу Епископа бихаћко-петровачког Атанасија, 15. априла 2016, у атријуму Народне банке Србије свечано је отворена изложба архивских докумената, фотографија, артефаката из народног живота и прошлости „Срби Ливањског поља – трајање кроз векове“. Организатор изложбе је „Удружење Огњена Марија Ливањска“ из Београда, завичајно удружење Ливнаца и пријатеља Ливна и Ливањског поља, а аутори су проф. др Вељко Ђурић Мишина и мр Радован Пилиповић. Изложбу је свечано отворио Архимандрит Серафим Кужић, настојатељ Светониколајевског манастира Рмањ.

Изложба приказује улогу Српске Православне ЦО у Лијевну (Ливну) у борби за црквено-школску аутономију Срба у БиХ крајем 19. века, историју школства, културно-просветних друштава, страдање православног и српског Ливна у Другом светском рату 1941–1945, итд.

О. У.

У БАЊИ ПРИБОЈСКОЈ

Радост саборне молитве

У неђељу пете седмице поста, 17. априла 2016, Преосвећена Господа Епископи: рашко-призренски Теодосије и будимљанско-никшићки и администратор милешевски Јоаникије служили су Свету Архијерејску Литургију у манастиру Светог Николе у Бањи Прибојској.

Владика Теодосија ријечима срдчане добродошлице поздравио је домаћин Владика Јоаникије, благодарећи му што је у вријеме Часног поста дошао у древну прибојску светињу да се заједно Богу помоле за ову свету обитељ, за овај град и цио српски народ, за Косово и Метохију и читав свијет.

– Посјету драгог нам Владике Теодосија, који долази у име Патријарха српског Иринеја и као члан Светог Архијерејског Синода и са благословом Синода, да посјети ову светињу и Епархију милешевску, доживљавамо као велики Божији благослов, као бригу Његове Светости и Светог Архијерејског Синода за Епархију милешевску, за манастир Бању, за народ у Рашкој области. Народ, хвала Богу, овдје лијепо и спокојно живи, али има доста проблема које ће Владика, који долази са распетог Косова и Метохије, гдје је био погром, видјети да ни овдје није баш све најбоље, иако не можемо да се жалимо.

Архипастирском бесједом потом се обратио Владика рашко-призренски Теодосије, захваљујући на благослову и љубави, на дару Божијем са којим су одслужили данашњу Свету Литургију. – За мене је изузетан благослов данас што сам служио у овој светињи. Као што рече Владика, Свети краљ Стефан Дечански нас повезује. Где год је била српска земља он је владао, и у овим крајевима. Где год је могао и он, и његов отац краљ Милутин, и сви Немањићи, почев од Стевана Не-

мање, Светог Саве, подизали су храмове Божије, домове Господу нашем где Он обитава, и до данашњег дана ми живимо од њихове славе, од њиховог благослова, али не само њихове славе, него ми целим својим бићем осећамо и доживљавамо да су они са нама како на распетом Косову и Метохији, тако и овде.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

У КОЊИЦУ

Молитвено сећање на српске жртве

У Гацку је, 18. априла 2016, служен парастос и освештан Централни споменик српским жртвама са подручја општине Коњиц, страдалим у последњем одбрамбено-отаџбинском рату. Споменик, у облику отворене књиге, постављен је у порти старе Цркве Св. Тројице у Гацку, а открили су га чланови породица погинулих Коњичана. На споменику су уписана 382 имена житеља Коњица, међу којима је било и дјеце. Парастос је, у присуству великог броја чланова породица погинулих и гостију, служио Његово Преосвештенство Владика захумско-херцеговачки и приморски Григорије са свештенством епархије.

Ручно и ел. звоњење – источно

У Руса, Грка и светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина Свеже: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звоно 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљи (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)... Белошевац (2), Медвеђа зв. 2 и час., Азања (зв. 4) и час., Витовница (2)... Часовници – Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника; – Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време. скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

Веб-сајт: zelmir.atspace.com; szeljko7@gmail.com;
065/920 5 851; 064/20 80 145

је. Он је поручио да је за Херцеговце, послије свих жртава и свих крстова, свих јама и свих мучења и мученика недопустиво да буду слаби, већ да буду јаки, снажни и да буду јединствени и загрљени као што су они написани на плочи: загрљени у жртви, крсту, у слави и у части.

„Оно што је важно јесте да је споменик подигнут на сред Херцеговине, да увијек можемо да га видимо, да се опоменемо, да долазимо да се Богу молимо и да разгарамо у нашим срцима вјеру, љубав, слободу и храброст, оно што је оличење оних људи чија су имена записана на плочи“, рекао је Владика Григорије.

Извор: епархија-zahumskohercegovačka.com

У КАРАКАЈУ

Ниче парохијски дом

У понедељак, 18 априла 2016, Епископ зворничко-тузлански Хризостом, дошао је у Каракај код Зворника и уз саслужење протојереја-ставрофора Видоја Лукића, архијерејског намјесника зворничког, протојереја-ставрофора Драгише Томића, пароха кисељачко-јасеничког у Трновици те ђакона Богдана Стјепановића освештао темеље будућег парохијског дома у порти Храма Васкрсења Господњег.

Преосвећени Владика је у својој охрабрујућој и поучној бесједи о значају градње парохијског дома и становања свештеника уз храм у својој парохији, између осталог, похвалио труд градитеља, надлежног свештеника, Црквеноопштински управни одбор и рјешење архитекте др Драгана Б. Јевтића из Зворника како и гдје да се дом гради. Кум темеља био је господин

Зоран Стевановић, градоначелник Зворника. На крају чина освећења Преосвећени је призвао благослов Божији на све благочестиве и христољубиве градитеље и приложнике овог парохијског дома и све оне који у њему буду живјели.

Извор: <http://eparhijazvornickotuzlanska.info>

Сећајући се са љубављу и тугом својих драгих и пожртвованих родитеља Светозара и Душанке, као и добре тетке Смиље, прилажемо за Спомен храм Светог Саве 15.000 динара, а за часопис *Православље* 1.000 динара.

Бисерка, Борјана и Милуштин Косановић

НАЈАВА

Помен Епископу будимском Данилу

Помен блаженопочившем Епископу будимском Данилу, посвећен годишњици његовог упокојења (иако ове године пада на Велику суботу) молитвено ће се одржати на Светлу суботу, 7. маја ове године, у манастиру Ваведењу на Топчидеру – Београд где се у порти манастира налази његово овоземно почивалиште.

Света Литургија почиње у 8 часова, а после Св. Литургије биће служен парастос. Молимо пријатеље и поштоваоце Владике Данила да дођу и молитвено узму учешћа у овим духовним свечаностима.

Духовна чада Владике Данила

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
АРХИЕПИСКОПИЈА
БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКА
ПРОИЗВОДНИ ЗАВОД

НАЈВЕЋА И НАЈЛЕПШИЈА ПОНУДА
СВИХ ЦРКВЕНИХ ПРОИЗВОДА У СРБИЈИ

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!
ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!

КРАЉА ПЕТРА ПРВОГ 5
11000 БЕОГРАД, СРБИЈА
spc.aem.proizvodnizavod@gmail.com
proizvodni.zavod.spc@gmail.com
www.spc-aem.org

ТЕЛ/ФАКС: 00 381 11 30 25 220
МОБ: 00 381 64 800 43 45
00 381 64 800 43 34
00 381 64 800 43 33

